

KÁRTÉRÍTÉSI ÉS BIZTOSÍTÁSI JOG

Az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület elektronikus folyóirata

IV. évfolyam 3. szám – 2022

Beköszöntő

Tanulmányok

- Varga Bernadett: A biztosítási szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapításával kapcsolatos hazai bírói gyakorlat bemutatása
- Munkabaleset, biztosítás, kártérítés – jogászegyleti vitaülés
 - Lőrincz György: Bevezetés
 - Sipka Péter: A jövőbe látás művészete, avagy az előreláthatóság megítélése a bírói gyakorlatban
 - Rakiczki Renáta: „Lenni vagy nem lenni: az itt a kérdés” – gondolatok a (kötelező) munkáltatói felelősségbiztosítás margójára

Szemelvények az ítélezési gyakorlatból

- Másol nem publikált határozatok
- Publikált határozatok (EuB, BH, ÍH, BDT)

Közlemények, hírek, események

- Pan European Organisation of Personal Injury Lawyers (PEOPIL) konferencia
- XXIII. Európai Közlekedési Jogi Napok elnevezésű konferencia
- 9. AIDA EUROPE konferencia
- Szakirodalmi ajánló

Impresszum

BEKÖSZÖNTŐ

E számunk tanúsítja, hogy a kártérítési és biztosítási jog területén még kánikula idején is zajlanak az események. Egy ideje már a szakmai érdeklődés homlokterébe kerültek a biztosítók által alkalmazott általános szerződési feltételek, közelebbről azok esetleges tisztességtelensége. Ezzel a kérdéssel foglalkozik az első, a biztosítási szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapításával kapcsolatos bírói gyakorlatról szóló tanulmány, amelyet valamiféle „pilot-projektnek” is szánunk, ugyanis terveink szerint szeptemberben egy kizárólag ennek a témának szentelt különszámot tervezünk megjelentetni.

Egy AIDA-rendezvényről készült beszámolóban a munkáltatói kárfelelősség aktuális kérdéseivel foglalkozunk, de felhívjuk olvasóink figyelmét a profilunkba vágó ügyekben hozott felsőbb bírósági ítéletekre is, amelyek között nem egy elvi jelentőségű megállapításokat tartalmazó határozat is olvasható, mint pl. a BH 2022.5.123 sz. alatt közzétett döntés, amely fontos – és vitatható – megállapításokat tartalmaz a vizsgálthoz hasonló ügyekben hozott ítéletek figyelembe vételének kérdésében.

Jó olvasást kívánunk.

A Szerkesztőség

TANULMÁNYOK

Varga Bernadett (MNB, vezető jogász)

A biztosítási szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapításával kapcsolatos hazai bírói gyakorlat bemutatása

A tanulmány kiválasztott, közérdekű perekben hozott ítéleteken keresztül mutatja be a bíróságok biztosítási szerződési feltételek tisztességtelensége kapcsán folytatott gyakorlatát.

1. Bevezetés

[1] Az utóbbi évtizedben a szerződési feltételek tisztességtelenségi vizsgálatának a középpontjában az ún. devizahiteles szerződések és szerződési feltételek álltak. A magyar bíróságok ezekhez kapcsolódóan számos esetben fordultak – a 93/13/EGK irányelv¹ értelmezése érdekében – előzetes döntéshozatali kérelemmel az Európai Unió Bíróságához.² Ezen ügyekben született ítéletekre tekintettel a hazai szakirodalom is kiterjedten foglalkozott a fogyasztói devizaalapú kölcsönszerződések egyes szerződési feltételeinek tisztességtelenségével, az azzal kapcsolatos uniós és hazai bírósági gyakorlattal.³ A biztosítási általános

¹ A Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről.

² Kásler-ügy (C-26/13. sz.), Sugár Attila -ügy (C-32/14. sz.), Sziber-ügy (C-483/16. sz.), GT és HS-ügy (C-38/17. sz.), Ilyés-Kiss-ügy (C-51/17. sz.), Dunai-ügy (C-118/17. sz.), Czakó-ügy (C-126/17. sz.), Kiss Gyula-ügy (C-621/17. sz.), Lovasné Tóth Otília-ügy (C-34/18. sz.), VE és WD-ügy (C-227/18. sz.) és Lintner Györgyné-ügy (C-511/17. sz.).

³ Például: Németh Csaba: A pénzügyi szektorban a fogyasztókkal szemben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételek jogi megítélése az Európai Unió Bíróság joggyakorlatában (Európai Jog, 20. évf., 1. sz., 2020, 21-32. o.); Németh Csaba: Az általános szerződési feltételek tisztességtelenségének aktuális kérdései a bankjog területén (Gazdaság és Jog, 24. évf., 11-12. sz. (2016), 28-35. o.); Juhász Krisztina: A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalbóli vizsgálata (Eljárásjogi Szemle, 3. évf. 2.

szződési feltételek⁴ bíróságok általi tisztességtelenségi vizsgálata a szakirodalom számára szinte láthatatlan.⁵ A jelen cikk célja, hogy némi rálátást biztosítson az utóbbi években zárult perekben kifejtett bírósági álláspontra, azaz arra, hogy a bíróságok milyen fogyasztói⁶ biztosítási szerződési feltételeket és milyen indokok alapján minősítettek tisztességtelennek. A cikk csak három kérdéskör tekintetében született ítéleteket és ezekhez kapcsolódó egyéb kérdéseket mutat be, így az értékkövetésre, a kárbejelentésre és a biztosító teljesítési határidejére vonatkozó egyes rendelkezésekkel kapcsolatos döntéseket és azok indokait ismerteti, illetve az ítéleti indokolásokhoz kapcsolódó gondolatokat, felvetéseket rögzít.⁷

2. A biztosító által alkalmazott, az értékkövetésre vonatkozó rendelkezéssel kapcsolatos ítéletek

[2] Az elsőfokon eljáró Fővárosi Törvényszék a 2020. január 28. napján kelt, 27.G.40.948/2019/14. számú ítéletében, valamint a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla a 2021. január 26. napján meghozott, 13.Gf.40.328/2020/7. számú ítéletében – többek között – az érintett biztosító lakásbiztosítási fogyasztói szerződések megkötése során alkalmazott általános szerződési feltételeinek következő rendelkezését vizsgálta: *„[a] módosítás alapja a biztosító vagyontárgyaival biztosítható vagyontárgyak különböző körére a KSH [Központi Statisztikai Hivatal] által megállapított éves árindexek, amelyekből a biztosító átlagindexet képez. A biztosító az értékkövetés számítását évente egyszer a KSH által addig nyilvánosságra hozott indexadatai alapján képezi, azzal a kikötéssel, hogy a biztosító ettől +/- 3%-os mértékkel eltérhet.”*

[3] A Törvényszék megállapította, hogy az érintett rendelkezés az értékkövetés (indexálás) szabályait rögzíti, azaz annak a lehetőségét biztosítja a biztosító számára, hogy az árszínvonal változásához hozzáigazítsa a szolgáltatása felső határát jelentő biztosítási összegnek és az ennek az ellenértékéül szolgáló, a szerződő által fizetendő biztosítási díjnak a mértékét.

[4] Az értékkövetésre vonatkozó szabályok a Törvényszék szerint nem átláthatóak, mivel az idézett feltételből nem állapítható meg, hogy a biztosító az indexálás alapjaként pontosan mely árindexeket, illetve miért pont ezeket veszi figyelembe. A szerződési feltétel csak annyit rögzít, hogy *„KSH által megállapított éves árindexek”* képezik a módosítás alapját, de a KSH többféle éves árindexet állapít meg. A hivatkozott feltételekből az sem kiolvasható, hogy a biztosító milyen okból képez átlagárindexet. Az Ítéltábla – egyetértve a Törvényszékkel – ezen indokolást a biztosító fellebbezésében foglaltakra tekintettel annyival egészítette ki,⁸ hogy bár a biztosító automatizmusként határozza meg az értékkövetést, de mivel a szerződési feltételek nem rögzítik, hogy a KSH melyik éves árindexéből és milyen módszerrel képezi az átlagot, így valójában a biztosító által szabadon alakítható az értékkövetés árképzése, tehát annak

sz., 2018, 38-51.o.); Vezekényi Ursula: A fogyasztói devizaalapú hitelezéssel összefüggő perekben felmerült jogkérdésekről és az ezekből levonható tanulságokról in. Devizahitelezés Magyarországon, Budapesti Corvinus Egyetem, 2019, 373-399. o.; Fazekas Judit: Gondolatok a devizaalapú hitelszerződések jogi hátteréről és a tisztességtelen általános szerződési feltételek érvénytelenségi kontrolljáról (Jog-Állam-Politika, 8. évf. 4. sz., 2016, 73-96. o.); Simon Károly László: A tisztességtelen szerződési feltételek vizsgálatának hazai bírói gyakorlata a devizahiteles perekben (Európai Tükör, 2019/3., 59-78. o.).

⁴ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:77. § (1) bekezdése szerint általános szerződési feltételnek minősül az a szerződési feltétel, amelyet az alkalmazója több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre meghatározott, és amelyet a felek egyedileg nem tárgyaltak meg.

⁵ A témával Zavodnyik József, illetve Molnár István foglalkozott csak. Zavodnyik József „Az Aziz-ítélet szerinti „tisztességtelenségi teszt” a magyar bírói gyakorlatban – A Kúria Pfv.V.20.152/2020/7. számú ítélete” című tanulmányában (megjelent: Fogyasztóvédelmi Jog 2021/1. számában). Molnár István pedig „A tisztességtelen szerződési feltételek és az egyoldalú kognencia viszonya a biztosítási szerződések jogában (Az általános biztosítási feltételek hatósági és bírósági kontrollja)” című tanulmányában (megjelent a Biztosítási Szemle 6-7/2004 számban).

⁶ A fogyasztó fogalmát a Ptk. 8:1. § 3. pontja az alábbiakban határozza meg: a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy.

⁷ Ezen okból kifolyólag a cikk nem tér ki az összes, a bíróságok által a biztosítási szerződési feltételek tisztességtelenségével kapcsolatban hozott ítéletre, így nem dolgozza fel például a Kúria Pfv.V.20.152/2020/7. számú ítéletét sem.

⁸ A Fővárosi Ítéltábla ítéletének [82] pontja szerint.

mechanizmusa nem állapítható meg, azaz nem átlátható a szerződő számára. Ezek alapján értékkövetésnek a szerződő fél (a fogyasztó) díjfizetési kötelezettségére és a biztosító teljesítésére gyakorolt hatása a kikötésből szintén nem olvasható ki. Az Ítéltábla rögzítette továbbá, hogy az indexadatoktól történő egyoldalú eltérés esetei sincsenek szabályozva.

[5] Az ítéltáblai ítélet [83] pontja szerint a vizsgált kikötést, bár nyelvtanilag helyesen fogalmazták meg, de annak tényleges tartalma, s a feltételből eredő gazdasági következmények az átlagosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára nem érthetőek. Ezek ugyanakkor az Európai Unió Bíróságának ítéletei⁹ alapján elengedhetetlenek a világos és érthető megfogalmazás követelményének teljesítéséhez.¹⁰

[6] Az előbbieket alapján mind a Törvényszék, mind az Ítéltábla a Ptk. 6:103. § (2) bekezdésére alapítva tisztességtelennek minősítette az érintett feltételt annak nem egyértelmű és nem átlátható volta miatt.

[7] A vizsgált rendelkezés a Törvényszék ítélete szerint továbbá lehetővé tette a biztosító önkényes eljárását is, ugyanis az értékkövetés mértékét a szerződési feltétel az alkalmazott indextől +/-3%-os eltéréssel határozza meg annak a részletezése nélkül, hogy a biztosító milyen szempontok, illetve feltételek alapján hoz döntést az alkalmazott indextől való eltérés mértékéről.

[8] Az Ítéltábla az ítéletének [82] pontjában még arra is kitért, hogy ha a fogyasztó nem ért egyet a biztosító által alkalmazott értékkövetéssel, akkor csak a szerződés felmondásának lehetőségével élhet. A szerződéses szabályozás azonban a felmondás körében is hiányos, mivel a szerződési feltételekben nem rögzítették a felmondás módját, határidejét és a felmondás hiányának jogkövetkezményeit. A szerződési feltételek így arról is hallgatnak, hogy a felek kötetmi, szerződéses jogviszonyát mennyiben érinti, ha a fogyasztó az ilyen módon meghatározott indexálást nem fogadja el, de nem él a felmondási jogával sem.

[9] Ezekből következően a támadott kikötést mindkét bíróság a Ptk. 6:102. § (1) bekezdése alapján is tisztességtelennek minősítette, azaz azon okból is megállapították a tisztességtelenségét, hogy a feltétel a szerződésből eredő jogokat és kötelezettségeket a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel alkalmazójával szerződő fél hátrányára állapította meg.

3. A kárbejelentéshez kapcsolódó szerződési feltételek bíróság általi értékelése

[10] A Fővárosi Ítéltábla a 2020. február 26. napján kelt Gf. 40.043/2020/3. számú ítéletében az alábbi életbiztosítási általános szerződési feltételeket vizsgálta: „[a] biztosítási eseményt annak bekövetkezésétől számított 8 napon belül írásban a biztosító bármely szervezeti egységénél be kell jelenteni, a szükséges felvilágosításokat meg kell adni és lehetővé kell tenni a bejelentés és a felvilágosítások ellenőrzését is. Ennek hiányában késedelmes kárbejelentés esetén a biztosító a kárkifizetés alól mentesül, de csak abban az esetben, ha a késedelmes kárbejelentés következtében a biztosító teljesítési kötelezettsége megállapításának szempontjából lényeges körülmények kideríthetetlené válnak.”

⁹ Az Ítéltábla az Európai Unió Bíróságának C-26/13. számú (Kásler-ügy), a C-143/13. számú és a C-96/14. számú ügyekben hozott ítéleteire hivatkozott.

¹⁰ Megjegyzendő, hogy a Kúria a 2020. szeptember 2. napján kelt Pfv.V.20.152/2020/7. számú ítéletének [48] pontjában az ott vizsgált biztosítási szerződési feltételek kapcsán szintén vizsgálta a világos és érthető megfogalmazás követelményét, melynek eredményeként – osztva a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla által a 13.Gf.40.282/2019/6-I. számú ítéletben leírtakat – a fentiekkel azonos álláspontra helyezkedett.

[11] Az Ítéltábla kifejtette, hogy e rendelkezés tisztességtelensége vizsgálható, mivel azt nem jogszabály állapította meg vagy nem jogszabály előírásainak megfelelően határozták meg.¹¹ Az e körben releváns jogszabályi rendelkezés a Ptk. 6:453. §-a¹², amely ugyanakkor csak keretjellegű rendelkezéseket tartalmaz. Ezeket a biztosítónak kell kitöltenie tartalommal az általános szerződési feltételekben, azaz a Ptk. 6:453. §-a alapján a biztosítónak magának kell meghatározni az általános szerződési feltételeiben, hogy mi a biztosítási esemény bejelentésének határideje, módja és a biztosító kötelezettsége szempontjából lényegesnek minősülő körülmények megállapításához szükséges információk köre.

[12] Az ítélet szerint az érintett rendelkezés négy okból tisztességtelen: egyrészt amiatt, hogy a bejelentési kötelezettség teljesítése esetén formai megkötést alkalmaz, másrészt a benne foglalt bejelentési határidő indokolatlan rövidege okán. A vizsgált rendelkezés továbbá csak annyit rögzít, hogy a „szükséges felvilágosításokat” meg kell adni, de azt nem határozza meg, hogy melyek azok a minimális tények, körülmények, felvilágosítások, amelyeket a szerződőnek/kedvezményezettnek a káresemény kapcsán közölnie kellene. Végül az érintett termék esetén biztosítási eseménynek minősül az ún. „elérés” is (azaz a biztosítottnak a szerződésben meghatározott időpontban való életben léte, ezen időpont „elérése”), ami esetén nem értelmezhető a „bejelentés” és a „felvilágosítás ellenőrzése a biztosító részéről”. Ezen két utóbbi ok kapcsán az Ítéltábla a tisztességtelenséget a Ptk. 6:103. § (2) bekezdése alapján állapította meg, azaz amiatt, hogy a szerződési feltételek nem egyértelműek.

[13] A kárbejelentés írásbeli alakhoz kötése kapcsán az Ítéltábla kifejtette, hogy ez a Ptk. 6:453. §-ában foglaltaktól a szerződő fél hátrányára történő eltérésnek minősül, ugyanis ezen jogszabályhely szerint a biztosítási esemény bejelentése bármilyen formában (akár szóban, akár írásban) megvalósulhat. A 8 napos határidő kapcsán az ítélet rámutatott arra, hogy ez indokolatlanul rövid ahhoz, hogy a szerződő fél vagy a kedvezményezett a bejelentési kötelezettségének eleget tehessen, hiszen a bejelentéshez szükséges iratok nem is feltétlenül állnak ennyi idő alatt rendelkezésre. A biztosítási eseményt követő 8 napon belül az érintett rendelkezések alapján továbbá nemcsak a bejelentésnek kell megtörténnie, hanem ezen idő alatt a szükséges felvilágosításokat is meg kell adni, és lehetővé kell tenni azt, hogy a biztosító ellenőrizhesse a bejelentést és a felvilágosításokat is. Ezen kötelezettségek bármelyikének elmulasztása a biztosító szolgáltatási kötelezettségének be nem állásához vezethet, azaz ahhoz, hogy megtagadja a szolgáltatás teljesítését. Erre akkor kerülhet sor, ha az érintett kötelezettségek teljesítésének elmulasztása vagy a szerződési feltételekben meghatározott határidőn túli teljesítése miatt a biztosító kötelezettsége szempontjából lényeges körülmény kideríthetetlené válik. Az Ítéltábla szerint a vizsgált rendelkezések a Ptk. 6:102. § (1) bekezdése alapján tisztességtelenek, azaz azon okból, hogy a szerződésből eredő jogokat és kötelezettségeket a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel alkalmazójával szerződő fél hátrányára állapította meg.

[14] Az Ítéltábla a fentiek szerint külön kitért arra, hogy a támadott rendelkezés eshet-e a Ptk. 6:102. § (4) bekezdésében foglaltak körébe, azaz azt jogszabály állapította-e meg, illetve jogszabály előírásainak megfelelően határozták-e meg. Ha ugyanis ezeknek megfelelne az érintett rendelkezés, akkor az kizárná a rendelkezés tisztességtelenségének a vizsgálatát. Az Ítéltábla helyesen arra a következtetésre jutott, hogy nem áll fenn ez a helyzet, tehát vizsgálható a feltétel tisztességtelensége. Érvelésében lényegében a

¹¹ Ebből következően az érintett feltétel nem esik a Ptk. 6:102. § (4) bekezdésének hatálya alá, ami szerint nem minősül tisztességtelennek az általános szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg, vagy jogszabály előírásainak megfelelően határozzák meg.

¹² Ptk. 6:453. § [A biztosítási esemény bekövetkezésére vonatkozó bejelentési kötelezettség] A biztosító kötelezettsége nem áll be, ha a szerződő fél, illetve a biztosított a biztosítási esemény bekövetkezését a szerződésben megállapított határidőben a biztosítónak nem jelenti be, a szükséges felvilágosítást nem adja meg, vagy a felvilágosítások tartalmának az ellenőrzését nem teszi lehetővé, és emiatt a biztosító kötelezettsége szempontjából lényeges körülmény kideríthetetlené válik.

2/2012. PK vélemény 3. pontjában foglaltakat vette figyelembe, azaz azt, hogy „ha a kógens keretszabályt a felek rendelkezési joga tölti meg tartalommal (...) az ilyen feltétel tisztességtelensége vizsgálható.”¹³¹⁴

[15] Annak a kérdéskörnek a vizsgálata, hogy egy adott feltételt jogszabály állapította-e meg, illetve jogszabály előírásainak megfelelően határozták-e meg, az érintett feltételen túlmutatóan is jelentőséggel bír a biztosítási szerződési feltételek tekintetében. Ez abból következik, hogy a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény (továbbiakban: Bit.) – ahogyan az elődje, azaz a biztosítóról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény – egy külön fejezetben foglalkozik a biztosítási szerződésekkel kapcsolatos szabályokkal, köztük meghatározva azt, hogy biztosítási szerződési feltételeknek melyek a minimálisan kötelező tartalmi elemei. Ezek a Bit. 121. §-ában szerepelnek. Ehhez kapcsolódóan az a kérdés merül fel, hogy ha a biztosítók a Bit. 121. §-ának megfelelően határozzák meg az általános biztosítási szerződési feltételeiket, akkor azok tisztességtelensége a Ptk. 6:102. § (4) bekezdése alapján nem lesz vizsgálható?¹⁵

[16] Az állapítható meg a Bit. 121. §-a kapcsán, hogy ezen jogszabályhely lényegében csak az általános szerződési feltételekben szerepeltetendő témaköröket határozza meg, vagyis nem a konkrét jogokat és kötelezettségeket, azaz nem a szerződés tényleges tartalmát írja elő, hanem a kötelezően rögzítendő tárgyköröket.¹⁶

[17] Ebben a körben viszont – teljes mértékben osztva Darázs Lénárd álláspontját¹⁷ – a Ptk. 6:102. § (4) bekezdésére tekintettel az érintett szerződési feltételek tisztességtelenségi vizsgálatának a tilalma csak azt jelenti, hogy az önmagában nem tekinthető tisztességtelennek, ha az általános biztosítási szerződési feltételek rögzítik a Bit. 121. §-a által elvárt tartalmi elemeket, például a biztosítási esemény bejelentésének módját, határidejét vagy az értékkövetés esetén annak részletes szabályait. Ugyanakkor az, hogy a kötelező elemeket pontosan milyen tartalommal – például, hogy a konkrét szerződési feltétel alapján pontosan hány napja van a szerződőnek/károsultnak a káreseményt bejelenteni a biztosító felé – szabályozza a szerződési feltétel, tisztességtelenségi szempontból mindenfajta korlátozás nélkül¹⁸ vizsgálható.

4. A biztosító teljesítési határidejének meghatározása

[18] A Fővárosi Ítéltábla 2021. január 26. napján kelt, Gf.40.328/2020/7. számú ítélete¹⁹ szerint a biztosító a vizsgált vagyombiztosítás esetén a szerződési feltételeiben azt rögzítette, hogy a káreseményt a

¹³ A fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről szóló 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 3. pontja alapján.

¹⁴ Megjegyzendő, hogy a Kúria a Pfv.V.20.152/2020/7. számú ítéletének [45] pontjában – bár a jelen ítéletben vizsgálttól eltérő biztosítási szerződési feltételek vizsgálata tekintetében – a Ptk. 6:102. § (4) bekezdése kapcsán az Ítéltábla által kifejtettekkel azonosan foglalt állást, azt kiegészítve a 93/13/EGK irányelv vonatkozó rendelkezésével és az ezt értelmező, az Európai Unió Bírósága által hozott ítéletekkel.

¹⁵ Lényegében ezt a kérdést vizsgálta Darázs Lénárd is: Darázs Lénárd: Közérdekvédelem a tisztességtelen szerződési feltételek megítélésében, in: *Opuscula Civilia 2016-2017*, Dialóg Campus Kiadó, ISSN 2560-2039, elérhető: antk.uni-nke.hu/document/akk-uni-nke-hu/Opuscula_Civilia_2016_2017.pdf (letöltve: 2022.03.09.) 142-144. o

¹⁶ Ez alóli kivételnek tekinthető a Bit. 121. § (1) bekezdés f) pontja, ami szerint a biztosítási szerződési feltételeknek tartalmaznia kell a szerződés megszűnése esetére a biztosított, szerződő, kedvezményezett jogainak és a biztosító kötelezettségeinek az ismertetését, beleértve a szerződés felmondásával kapcsolatos, a Bit. 122. §-ában foglalt rendelkezésekről történő tájékoztatást. Kivételnek csak a Bit. 122. §-ára utaló rész minősülhet, hiszen ebben az esetben a Bit. 121. §-a pontosan megállapítja a szerződési feltétel tartalmát, hiszen elvárja, hogy a biztosítási szerződési feltételben szerepeljenek a Bit. 122. §-ában foglaltak.

¹⁷ Darázs i.m. o.

¹⁸ Ezt a kijelentést némileg árnyalja, hogy a Bit. 121. §-a előírja, hogy a biztosítási szerződési feltételeknek tartalmazniuk kell például a biztosító szolgáltatásának a megjelölését, ami esetén figyelemmel szükséges lenni a Ptk. 6:102. § (3) bekezdésében foglaltakra, azaz arra, hogy tisztességtelen általános szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító vagy a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési feltételekre, ha azok világosak és érthetőek.

¹⁹ A Gf.40.328/2020/7. számú ítélet [99]-[102] pontja vonatkozik a cikkben érintett szerződési feltételre.

szerződőnek/biztosítottak 2 munkanapon belül be kell jelentenie a számára. A szerződési feltételek emellett több oldalon keresztül és jelentős számban sorolták fel azon okiratokat, amelyek benyújtását kérhette a biztosító az egyes biztosítási események (így például jégverés, tűz, betöréses lopás) bekövetkezése esetén. Az általános szerződési feltételek szerint a biztosító szolgáltatási kötelezettsége a szolgáltatás alapjául szolgáló utolsó okirat beérkezését követő 15 napon belül esedékes.

[19] Az Ítéltábla az előző bekezdés utolsó mondatában foglaltakat a Ptk. 6:103. § (2) bekezdése alapján tisztességtelennek minősítette, mivel a jelentős számú, a biztosított által benyújtandó okiratra tekintettel azon rendelkezés nem egyértelmű, hogy mi tekintendő az olyan utolsó okiratnak, amely alapján a biztosító a szolgáltatását köteles teljesíteni. Továbbá a rövid, 2 munkanapos káresemény-bejelentési határidőhöz képest az általános szerződési feltételek nem rögzítik, hogy a biztosító milyen határidőn belül kell, hogy felhívja a biztosítottat a szükséges dokumentumok benyújtására.

[20] A biztosító által alkalmazott azon rendelkezés, miszerint a szolgáltatása az utolsó szükséges okirat beérkezésétől számított 15 napon belül esedékes – figyelemmel a Ptk. 6:102. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a szerződési feltétel más rendelkezéseivel való együttes értelmezésre –, a Ptk. 6:102. § (1) bekezdése alapján is tisztességtelen az Ítéltábla szerint, mivel ezen rendelkezés a szerződésből eredő jogokat és kötelezettségeket a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a biztosítóval szerződő fogyasztó hátrányára állapítja meg.

[21] Az Ítéltábla szerint ezt az alapozza meg, hogy a kárrendezés során a szerződési feltételek csakis a szerződő/károsult tekintetében határoznak meg kötelezettségeket – például a rövid káresemény-bejelentési, a terjedelmes okirat-szolgáltatási kötelezettséget –, melyek a biztosító szolgáltatási kötelezettségének késedelmét kizáró körülmények. Ameddig a szerződő/biztosított nem tesz teljeskörűen eleget az előbb említett kötelezettségeinek, addig – a vizsgált szerződési feltételek alapján – fel sem merülhet a biztosító szolgáltatási kötelezettsége, azaz el sem kezdődik a biztosító számára a saját maga által megállapított teljesítési határidő. A biztosítót ehhez képest nem terheli olyan kötelezettség, ami meghatározná, hogy milyen határidőn belül szükséges a biztosítottal azt közölnie, hogy a teljesítéséhez milyen további okiratok benyújtását tekinti elengedhetetlennek. Ebből az is következik, hogy a biztosító képes a szolgáltatása teljesítésére vonatkozó határidő kezdetét önmaga módosítani.

[22] Az érintett feltétel tisztességtelenségének megállapítása során az Ítéltábla még annak is jelentőséget tulajdonított, hogy a Ptk. 6:453. §-a alapján a biztosító szolgáltatási kötelezettségének be nem állásához vezet, azaz a biztosító teljesítésének elmaradását eredményezi, ha a biztosított a szerződésben megállapított határidőben a biztosítási eseményt nem jelenti be, a szükséges felvilágosítások nem adja meg, illetve a felvilágosítások tartalmának az ellenőrzését nem teszi lehetővé. Ezen rendelkezéseknek az előbbiekkal együttes értelmezése szintén a Ptk. 6:102. § (1) bekezdésében foglalt generálklauszula megsértését eredményezi.

[23] Ezen szerződési feltételekre és az ítélet indokolására tekintettel érdemes megemlíteni a Legfelsőbb Bíróság Pfv. 21.622/2009/7. számú ítéletét, ami megjelent a BH2010.149 és az EBH2009.2037 számon is. Ebben a Legfelsőbb Bíróság – bár a fentebb ismertetett ügyben szereplőtől eltérő szerződési feltételek vizsgálatának eredményeként²⁰ – tisztességtelennek minősítette az olyan biztosítási szerződési feltételt, amely lehetővé tette a biztosító számára a teljesítés határidejének indokolatlan meghosszabbítását. Lényegében analóg esetről van szó, ugyanis azzal, hogy nincs rögzítve a szerződési feltételekben, hogy a biztosító meddig, illetve hány alkalommal kérhet be a szolgáltatása alapjául szolgáló

²⁰ A Legfelsőbb Bíróság által vizsgált szerződési feltétel úgy szólt, hogy a károsultnak a betöréses lopás- és rablaskár esetén kötelező volt a rendőrségi nyomozást megszüntető határozatot, vagy a jogerős bírói ítéletet beszereznie, és azt a biztosító rendelkezésére bocsátania.

okiratokat/dokumentumokat, a biztosító valójában a saját teljesítési határidejét hosszabbíthatja meg oly módon, hogy a sorozatos újabb bekérésekkel a szolgáltatása teljesítési határidejének a kezdetét odázza el.

5. A bírói döntések jogkövetkezmenyei

[24] Az előzőekben olyan ítéleteket mutattunk be, amelyekben a bíróságok a közérdekű per²¹ eredményeként meghatározott biztosítási általános szerződési feltételek tisztességtelenségét állapították meg. Emellett kimondták az érintett feltételek érvénytelenségét is, amely a semmisség megállapítását jelentette.²²

[25] A Ptk. 6:105. § (2) bekezdése alapján a bíróság az érvénytelenséget ilyen esetben az érintett általános szerződési feltételeket használóval – jelen esetben az érintett biztosítókkal – szerződő valamennyi félre kiterjedő (azaz erga omnes) hatállyal állapította meg. A „valamennyi fél” alatt a már megkötött szerződésekben szereplő fogyasztónak minősülő feleket és valamennyi jövőbeli, szintén fogyasztónak minősülő szerződő felet érteni kell, viszont nem érinti azokat a szerződőket/feleket, akiknek a szerződéseit a megtámadásig már teljesítették.

[26] A fogyasztói szerződéssel kapcsolatos közérdekű kereset elbírálásának egyes kérdéseiről szóló 3/2011. PK vélemény²³ 3. pontja szerint a közérdekű igényérvényesítésre feljogosított szervezetek kizárólag az általános szerződési feltételek tisztességtelenségének a megállapítása iránt jogosultak pert indítani. Nem kérhetik azonban a kikötés alkalmazója és fogyasztó között létrejött valamely konkrét szerződés érvénytelenségének a megállapítását, ugyanis nem alanyai a per alapjául szolgáló jogviszonynak. Ez utóbbira az érintett fogyasztó által a Ptk. 6:103. § (1) bekezdése alapján indított egyedi per alkalmas. A közérdekű perben megállapított érvénytelenség jogkövetkezmenyeit tehát a sérelmet szenvedett fogyasztónak egyedileg kell érvényesítenie.²⁴

[27] A bemutatott ítéletekben a bíróságok a tisztességtelennek minősített szerződési feltételeket alkalmazó biztosítókat – a Ptk. 6:105. § (2) bekezdésében foglaltakra tekintettel – a döntésről szóló közlemény közzétételére is kötelezték. A bíróságok a közlemény pontos szövegét, a közzététel helyét²⁵ és időtartamát²⁶ is meghatározták. Ennek fő célja, hogy biztosítsa a fogyasztók minél szélesebb körű tájékoztatását, ugyanis az ítélet erga omnes hatálya így tud igazán érvényesülni.²⁷ A bírósági ítéletek ily módon való nyilvánosságra hozatala azt is lehetővé teszi, hogy a piaci szereplők is könnyen értesülhessenek a bíróság döntéséről, és így lehetőségük nyíljon a bírósági ítélettel tisztességtelennek minősített és adott esetben általuk is alkalmazott feltételek módosítására.

²¹ A Ptk. 6:105. §-a rögzíti a tisztességtelen általános szerződési feltétellel kapcsolatos közérdekű perekre vonatkozó rendelkezéseket, így például a közérdekű kereset indítására jogosultak körét, illetve a közérdekű kereset alapján hozott ítéletben a bíróság által tisztességtelennek minősített általános szerződési feltétel érvénytelenségét és az ebből eredő jogkövetkezmenyeket.

²² Wellmann György: 6:105 § [Tisztességtelen általános szerződési feltétellel kapcsolatos közérdekű kereset]. in Petrik György (szerk.), Polgári jog I-IV. – új Ptk. – Kommentár a gyakorlat számára, lezárva: 2020. május 31., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2020, ISBN 963 9203 96 3

²³ Ezen PK vélemény, bár még a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény hatálya alatt lett kiadva, de az 1/2014. Polgári jogegységi határozat 1. pontjának második francia bekezdése alapján a Ptk. alapján elbírálendő ügyekben is alkalmazandó.

²⁴ Wellmann i.m. o.

²⁵ A Fővárosi Ítéltábla mind a Gf.40.328/2020/7. számú, mind a Gf.40.043/2020/3. számú ítéletében arra kötelezte a biztosítókat, hogy a saját honlapjuk nyitóoldalán, a Gf.40.043/2020/3. számú ítélet esetén továbbá két országos napilapban egy-egy alkalommal tegyék közzé a közleményt.

²⁶ A Fővárosi Ítéltábla mind a Gf.40.328/2020/7. számú, mind a Gf.40.043/2020/3. számú ítéletében azt írta elő a biztosítóknak, hogy 30 napon keresztül legyen elérhető a honlapjukon a közlemény.

²⁷ Wellmann i.m. o.

6. Záró gondolatok

[28] Mindeddig a tisztességtelen szerződési feltételekkel kapcsolatos bírói gyakorlat vizsgálatának és elemzésének fókuszában a fogyasztói devizaalapú kölcsönszerződések és azok egyes szerződési feltételei voltak. A fentiek alapján ugyanakkor érdemes figyelemmel kísérni a biztosítási szerződési feltételek tisztességtelenségével kapcsolatos bírói gyakorlatot is.

Munkabaleset, biztosítás, kártérítés

- jogászegyleti vitaülés -

Lapunk előző számában adtunk hírt arról, hogy a **Magyar Jogászegylet Bank-, Értékpapír- és Biztosítási Jogi Szakága és az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület** 2022. május 12-én 14 h-kor a MABISZ székházában ülést tartott „Munkabaleset, biztosítás, kártérítés – az újabb fejlemények” címmel.

A vitaülésen előadást tartott és elnökölt Lőrincz György ügyvéd, a Magyar Munkajogi Társaság elnöke. Előadást tartottak továbbá Sipka Péter ügyvéd, egyetemi adjunktus (DE-ÁJK) és Rakiczki Renáta senior kamarai jogtanácsos, Allianz Hungaria Zrt.

Az előadók lapunk rendelkezésére bocsátották előadásuk rövid összefoglalóját, amelyet az alábbiakban közlünk.

Két előadás slide-jai megtalálhatók az AIDA Magyar Nemzeti Szekció honlapján: aidahungary.org

Lőrincz György, elnök

Bevezetés

Munkabaleset, biztosítás, kártérítés, említi a mai rendezvényünk meghívója. Három eltérő tartalmú jogintézményről esik tehát a következőkben szó, amelyek ugyanakkor egymáshoz is kapcsolódnak, illetve kapcsolódhatnak. A két fő eladónk közül dr. Sipka Péter a munkabaleset és a kártérítés, pontosabban a munkáltató kártérítési felelőssége, míg dr. Rakiczki Renáta a munkabaleset és a biztosítás kapcsolatáról beszél majd. Engem arra kértek a szervezők, hogy egy rövid bevezető előadással nyissam meg a rendezvényt, aminek témáját magam választhatom meg. Végül úgy döntöttem, hogy ezt az alkalmat a tárgyalandó jogintézmények közötti meglévő, illetve lehetséges összefüggések rövid bemutatására szánom.

Ami a jelenlegi helyzetet illeti, a munkabaleset közismerten társadalombiztosítási jogkövetkezményekkel járhat, amennyiben meghatározott, a munkaviszonnyal kapcsolatban keletkezett egészségkárosodások után járó társadalombiztosítási juttatás az általánostól eltérő tényálláson alapul. Csak néhányat említve, ilyen a baleseti táppénz, baleseti járadék, stb. Itt tehát sajátos, közjogi és „no fault” jellegű biztosításról van szó. Általános felfogás szerint a jelenlegi hazai megoldás elavult, amely a legkevesbé alkalmas a károsult (tehát a munkavállaló) reparációjára, azaz a biztosítás leglényegesebb funkciójának a betöltésére. Nem véletlen ezért, hogy az elmúlt évtizedekben számos ötlet, javaslat merült fel e körben, amelyek elsősorban egy önálló balesetbiztosítási ágazat létrehozását szorgalmazzák. Olyannyira, hogy e törekvések konkrét

jogalkotási célként is megfogalmazódtak. A 60/1991., majd 20/2001. számú országgyűlési határozatok (az előbbi a társadalombiztosítás, az utóbbi a munkavédelem reformja keretében) egy önálló balesetbiztosítási ágazat kialakítását írja elő. 2009-ben a Kormány is tárgyalta ilyen tartalmú előterjesztést, amit az akkori gazdasági és költségvetési helyzetre figyelemmel nem fogadott el. Az előterjesztés egy korszerű, kockázatelemzésen alapuló, differenciált járulékrendszer bevezetését, a bonus-malus szisztéma alkalmazását javasolta, továbbá egy olyan, a társadalombiztosítás szervezetétől bizonyos értelemben elkülönülő intézmény kialakítását, amely (mások mellett) a munkavédelmi ellenőrzés feladatát is ellátta volna. Nem gondolom, hogy belátható időn belül megteremtődnek azok a feltételek, amelyek kellő eltökéltség esetén reálisan megalapoznák a fentiekben vázolt, pénzügyi és intézményi önállósággal rendelkező, a társadalombiztosítás keretében működő balesetbiztosítás bevezetését. Ezért a piaci alapú és kötelező jellegű biztosítás alkalmazása lehet a realitás. (Akit bővebben érdekelnek a társadalombiztosítás körében kialakítandó balesetbiztosítás elvi és gyakorlati kérdései, érdemes elolvasni Kun Attila e tárgyban írt cikkét az e-munkajog 2014/1. számában.)

Természetesen a magánjogi (kötelező) biztosítás bevezetése is politikai elhatározást igényel. Ami annak jogi háttérét illeti, általánosságban elmondható, hogy azok adottak. Novotny Zoltán a kötelező felelősségbiztosítás alkalmazásának három feltételét emeli ki. Egyfelől a káresemények gyakori, tömeges volta, másodsor a káresemények anyagi következményeinek esetlegessége, kalkulálhatatlansága, végül harmadszor: a káresemény megítélésére létezzen felelősségi szabály. Az első két feltétel a munkabalesetek tekintetében (sajnálatosan) adott, a kérdés valójában az, hogy milyen felelősségi alakzat alapján álljon helyt a biztosító a munkáltató helyett. Kézenfekvőnek látszik, hogy e körben a Munka Törvénykönyve jelenleg hatályos szabályai, nevezetesen a munkáltató kárfelelősségét megszabó rendelkezések szolgáljanak a felelősségbiztosítás alapjául. Két ok miatt azonban felvethető, hogy ezek a szabályok változzanak, mégpedig akként, hogy a munkáltató kimentését eredményező indokok közül csak a károsult kizárólagos és elháríthatatlan magatartása maradjon.

Az első ok a bírói gyakorlat „jogalkotó” hatásán alapul, aminek bemutatásához röviden vissza kell tekintenünk a munkáltató kárfelelősség korábbi szabályozására. Már az 1967. évi Munka Törvénykönyve a munkáltató felelősségének egyik kimentési tényállásaként határozta meg azt, ha a káresemény a munkáltató „működési körén kívül eső, elháríthatatlan” okra vezethető vissza. A bírói gyakorlat a „működési kör” fogalmát egyre tágabban értelmezte, s már az 1980-as évekre eljutott oda, hogy a „működési kör” voltaképpen valamennyi, a munkaviszony keretében elszenvedett káreseményre kiterjed, ide értve az úgynevezett úti baleseteket is. Lényegét tekintve a tárgyalt kimentési ok kiüresedett, alkalmazhatatlanná vált. (Azaz lényegét tekintve már nem felelősségi, hanem helytállási szabállyá alakult.) Ezt érzékelve a jogalkotó a jelenleg hatályos Munka Törvénykönyvében a „működési kör” helyett az „ellenőrzési kör” fogalmát vezette be, azzal a kifejezetten hangsúlyozott céllal, hogy valamifajta felelősségi ideát alkalmazzon, tehát a valóban a neki felróható káreseményért feleljen a munkáltató. (Itt természetesen a „felróhatóság” kifejezés nem azonosítható a vétkességgel.) Az elmúlt 10 év tapasztalata azt mutatja, hogy a bírói gyakorlatot alapjaiban nem változtatta meg a fentebb vázolt jogszabályi változás, azaz az „ellenőrzési kör” fogalmához a bíró továbbra is a korábbi, rendkívül kitágított „működési kör” tartalmat párosítja. Két példa erre. Az értelemszerűen a munkáltató telephelyén kívül munkát végző kéményseprő egy magánlakásban (a háziaktól kapott) létráról leesett és súlyos sérülést szenvedett. A jogerős ítélet szerint ez a munkáltató ellenőrzési körébe tartozott. A másik ügyben egy gépjárművezető a

károsult, aki Üzbegisztánba szállított árut. Miután ezt kipakolták, a helyiek vacsorára hívták a gépjárművezetőt, aki ezt követően rosszul lett, az orvosi vizsgálat súlyos fertőzést állapított meg nála, aminek következtében munkaképességének csaknem a felét elveszítette. A Kúria ezt a tényállást is úgy minősítette, hogy a káresemény a munkáltató ellenőrzési körében történt. Jól látható, hogy a tárgyalat kimentési ok a gyakorlatban (változatlanul) csak kivételesen érvényesül, legfeljebb azzal jár, hogy részletes bizonyítást kell e körben lefolytatni, ami az eljárást adott esetben igen jelentős mértékben elhúzza.

A másik ok, ami miatt (legalábbis bennem) felmerül a kimentési okok szűkítése (következésképpen a kártérítési felelősség bővítése), első hallásra igen távlatosnak, még messze lévőnek tűnik, ugyanis meggyőződésem szerint a mesterséges intelligencia terjedése alapjaiban érinti a felelősségi szabályokat. Életünket egyre több területen érinti az ebből eredő digitalizáció, ami ma már messze nemcsak a kommunikáció hihetetlen terjedésében érzékelhető, hanem olyan területeken is, mint az automatizált árukezelés, de az ápolás és az orvoslás, és a sor tovább folytatható. A digitalizált környezetben pedig aligha lehet ítéleti bizonyossággal megállapítani a (remélhetőleg jelentősen csökkenő) káreseményekhez vezető okozati láncolatot, vagy ha ez sikerül is, aligha lehet ebből az emberi magatartás értékelésén alapuló felelősségi jogkövetkezményeket levonni. Egyszerűbben: a robot által okozott kár megítélése szempontjából a „vétkesség”, a „felróhatóság”, az „ellenőrzési kör”, de akár az „előreláthatóság” kifejezések nagyjából értelmezhetetlenek lesznek. Természetesen ez utóbbi körülmény nemcsak a munkáltatói kártérítést, hanem valamennyi magánjogi felelősségi formulát érint, aminek tárgyalása már messze meghaladja e rendezvény kereteit.

Köszönöm a figyelmüket!

Sipka Péter²⁸:

A jövőbe látás művészete, avagy az előreláthatóság megítélése a bírói gyakorlatban

Bevezetés²⁹

A 2012-ben hatályba lépett Munka Törvénykönyve (2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről, a továbbiakban: Mt.) előkészítése során hangsúlyos jogalkotói cél volt a munkáltató felelősségének bizonyos fokú csökkentése oly módon, hogy szűkítse a bírói gyakorlatban kialakult rendkívül széles körű munkáltatói kártérítési felelősséget.³⁰ Ennek eszközeként a jogalkotó bevezette az „ellenőrzési kör” és az „előreláthatóság” fogalmát, ugyanakkor ezek tartalmát pontosan nem állapította meg, hanem a bírói gyakorlatra hagyta ezt a feladatot.

A tanulmányban azt vizsgálom meg, hogy a bíróságok a kártérítés alapvető fogalmait miként töltötték meg tartalommal, és a bizonytalan esetekben milyen alapelvek mentén bírálták el az egyes eseteket.

Kimentési lehetőségek a munkáltatói kártérítésben

28 egyetemi adjunktus, DE-ÁJK, ügyvéd

²⁹ A cikk a szerző „Az előreláthatósági elv megvalósulása a tíz éves bírói gyakorlat alapján” címmel a Miskolci Jogi Szemle c. folyóiratban 2022 második félévében megjelenő cikkének átdolgozott – rövidített – változata

³⁰ A munka törvénykönyve 166-167.§-hoz benyújtott miniszteri indokolás

Mint ahogyan az ismeretes, az Mt. munkáltatói kártérítési megközelítése a vétkességre tekintet nélküli felelősség talaján áll, azonban a kimentés terén a korábbiaktól eltérő szabályokat tartalmaz. A kimentési lehetőség két pilléren nyugszik: egyrészt vizsgálni kell azt, hogy az adott kár ellenőrzési körön kívülnek minősül-e, másrészt pedig azt, hogy a károkozó körülmény előre látható volt-e.³¹

A fogalompár a polgári jogon – ezen belül a Bécsi Vételi Egyezményen – keresztül jelent meg a munkajogban, azonban kérdéses, hogy a polgári jogban sikeresen alkalmazható modell a munkajogban mennyire állja ki a gyakorlat próbáját.³² A két megközelítés között talán a legfontosabb szemléletbeli különbség, hogy míg a polgári jogban a kártérítési felelősség kifejezetten szerződészegés jogkövetkezményeként értelmezendő, addig a munkajogban elsősorban kockázatelepítési elv, ami mögött nem (feltétlenül) jelenik meg minden esetben a munkáltató szerződészegő magatartása. A munkajogi kártérítés szabályozásának ugyanis kifejezett célja a munkavállaló védelme,³³ azaz a reparáció és a megelőzés.³⁴ Ezzel összefüggésben kifejezetten hangsúlyos normákként jelennek meg a munkavédelmi szabályok, amik a munkavégzés személyi és tárgyi feltételeinek kialakítását és fenntartását írják elő a munkáltató számára.

Ebből következően a kimentés lehetősége is kettős pilléren nyugszik: egyrészt a károkozó körülménynek ellenőrzési körön kívülnek kell lennie, másrészt pedig a munkáltatónak igazolnia kell az előreláthatóság hiányát is.

Az első fordulatként megjelenő az ellenőrzési kör két részre osztható: egyrészt van egy tágabb értelemben vett pszichikai része, amely magában foglalja mindazokat a lépéseket, amellyel a munkáltató lényegében felkészíti a munkavállalót az adott munka elvégzésére. Ide tartoznak a munkavédelmi és egészségügyi vizsgálatok, oktatások, az adott munkafolyamat szabályos elvégzésének elsajátítása, annak ellenőrzése, stb. Ennek során a munkáltatónak meg kell arról győződnie, hogy a munkavállaló fizikailag és szellemileg alkalmas a munkavégzésre, valamint rendelkezik azokkal az elméleti és gyakorlati ismeretekkel, amelyek segítségével el tudja végezni a munkát. Másrészt az ellenőrzési kör szükségképpen magában foglal egy fizikai oldalt is, amely azt jelenti, hogy a munkáltatónak a munkavállaló köré egy olyan biztonságos környezetet (burkot) kell kiépíteni, amely a fizikai védelmét teljes egészében biztosítja. A megfogalmazásból már egyértelműen látszik az is, hogy a biztonságos környezetet kialakításnak nem feltétele az, hogy a munkavállaló a munkát a munkáltató telephelyén végezze, hiszen ezen felelősség alól nem mentesül a munkáltató akkor sem, ha a foglalkoztatás külső telephelyen, vagy akár atipikus munkaviszony keretében a munkahelytől távol történik.

Az előreláthatóság esetében a jogalkotó az angolszász jogrendszerben ismert „foreseeability” jogintézményét kívánta meghonosítani, aminek a központi eleme annak vizsgálata, hogy a tudomány aktuális állása és az adott pillanatban rendelkezésre álló adatok alapján megalapozottan előrelátható-e a káresemény bekövetkezését előidéző körülmény.³⁵ Előreláthatóság tehát az, amit a munkáltató tud, illetőleg tudnia kell(ene) az adott körülményről vagy munkavállalóról. Ez alapján a munkáltató

³¹ emellett kimentési lehetőség az is, ha a kárt kizárólag a károsult elháríthatatlan magatartása okozta, de ezzel az esettel jelen tanulmányban nem foglalkozunk

³² Prugberger Tamás – Kenderes György: *A munkaviszony keretében fennálló kártérítési felelősség új szabályainak egyes problémáiról*, Magyar Jog 2013/7., 393-402. o.

³³ Arthurs, Harry: *Labour Law After Labour*, Osgoode Hall Law School Comparative Research in Law and Political Economy, Research Paper Series, 2011/15., 18. o.

³⁴ Menyhárd Attila: *A kártérítési jog egyes kérdései*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2004/1., 49. o.

³⁵ lásd pl: Pickfold v Imperial Chemical Industries plc ügy

kötelezettsége, hogy egy adott eseménysorra vagy munkavállalóra összpontosítva megvizsgálja egyrészt azt, hogy az adott helyzet általában milyen kockázatokat vet fel, másrészt pedig azt, hogy az adott munkafolyamat vagy munkavállaló esetében van-e adott munkavállalóra nézve veszélyt magában rejtő körülmény.³⁶ A munkáltató akkor szegi meg a kötelezettségeit, ha elmulasztja megtenni azokat a szükséges és indokolt lépéseket, amelyek a károsodás elkerüléséhez vagy megelőzéséhez kellenének.³⁷

A jogalkalmazási nehézségek lezárásaként a Kúria 2016.El.JGY.E.1. számon közzétette „A munkáltató egészségkárosodásért fennálló kártérítési felelősségének egyes kérdései” című összefoglaló véleményét, amely összegzi az Mt. alapján kialakult és irányadónak tekintendő ítéletek megállapításait és a jogviták elbírálása során alapul veendő irányvonalakat. E dokumentum a munkáltatónak a munkavállalója egészségi állapotában bekövetkezett károkért fennálló felelőssége egyes kérdéseiről szóló 1/2018. (VI.25.) KMK vélemény (a továbbiakban: KMK vélemény) formájában jelent meg, és összefoglalta az adott területen problémát jelentő kérdéseket és iránymutatásokat.

Az előreláthatóság tartalma

A fent hivatkozott kollégiumi vélemény – összhangban a jogirodalmi álláspontokkal – az előreláthatóság vonatkozásában kimondta azt az elvet, miszerint annak időpontja a károkozás időpontja, továbbá annak formáját és mértékét az adott munkavállalóra vetítve kell a munkáltató szemszögéből megvizsgálni, ugyanakkor nem mellőzhető a felek előzetes nyilatkozatainak ismerete sem (pl. figyelmeztette-e a munkavállaló a munkáltatót egy gép hibás működésére).

Az előreláthatóság elvárását tehát úgy kell értékelni, hogy *„a közvélekedés szerint, köznapi értelemben, észszerűen az érintett munkáltató minden rendelkezésre álló eszköz használatával el tudta-e kerülni az ok keletkezését, az kiküszöbölhető volt-e, tőle az adott helyzetben mi volt elvárható. A szóban lévő feltétel értékelésénél figyelembe kell venni, hogy a károkozás időpontjában az előreláthatóság fennállhatott-e annak ismeretében, hogy a jogviszonyt keletkeztető munkaszerződés megkötésekor a felek miről szereztek tudomást, és a jogviszony fennállása alatt miről tájékoztatták egymást (Mt. 6. §).”³⁸*

A fenti megfogalmazásból levezethető, hogy a munkajogi előreláthatóság a polgári jogi előreláthatóságtól több ponton eltérő (magasabb szintű) elvárást fogalmaz meg a célszeméllyel szemben, hiszen a munkáltató és a munkavállaló kapcsolata természetesen különbözik a polgári jogi szerződést kötő felek kapcsolatától, ennél fogva a munkajogi jogviszony jellegzetességéből kiindulva a kötelezettségek is másként alakulnak. Az Mt. a felektől más – magasabb szintű – kooperációt vár el, amely során egyfajta „szolidaritási jelleg” is megjelenik, ami az előreláthatósági kötelezettségekre is kihat.

Az előreláthatóság megítélése kapcsán tehát a KMK véleményből levezethetően jelentősége van annak is, hogy a munkaviszony tartalma lényegesen sokrétűbb, mint a magánjogi viszonyoké, és áthatja a munkavállaló védelmének mindenkor prioritása.³⁹ A jogviszonyban markánsan jelenik meg a munkáltató gondoskodási kötelezettsége, amely részben konkrét kötelezettségekben, részben azonban absztrakt elvárásokban ölt testet.⁴⁰ A KMK vélemény – és az arra épülő bírósági gyakorlat – alapján tehát a felek a

³⁶ Peter Cane: *Atiya's Accidents, Compensation and the Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2013, 126.

³⁷ lásd pl. *Sutherland v. Hatton* ügy

³⁸ KMK vélemény II.3. pont

³⁹ Kiss György: *A munkaszerződés tartalmának összetettségéről*, *Jogtudományi Közlöny*, 2017/3., 116. o.

⁴⁰ Miholics Tivadar: *A munkáltató kötelezettségei a munkaviszonyban*, *Magyar Jog*, 2018/7–8., 397. o.

munkaviszonyban, azaz a polgári viszonyoktól eltérően nem pusztán „csak” együttműködésre kötelesek, hanem a munkajogviszony egzisztenciát biztosító tulajdonságát szem előtt tartva a munkáltatónak a munkavállaló egészségére, (szociális) biztonságára fokozottan kell ügyelnie. Ezen okból kiindulva a polgári jogban használt előreláthatósághoz képest a munkajogi előreláthatóság némiképp eltérő tartalommal értelmezendő, hiszen a felek közötti személyes(ebb) viszony, a gyakoribb interakció és információcsere⁴¹ és nem utolsósorban a munkáltató „munkaviszonyba beleértett további kötelezettsége” más megvilágításba helyezi az előreláthatóságot.

A fentiekből arra következtethetünk, hogy a bíróságok a fogalmak tartalommal történő megtöltése során nem elsősorban a jogalkotói elvárást, hanem a munkajog védelmi funkcióját tartották szem előtt, és igyekeztek a gyakorlat számára olyan irányt mutatni, ami alapvetően az 1992-es Mt. gyakorlatához közelít (vissza).

Összegzés

A munkajogi kártérítés szabályozásának célja elsődlegesen a munkavállaló védelme, mely egyrészt preventív, másrészt reparatív elemeket tartalmaz. Ennek fényében a munkáltatói előreláthatóságot a bíróságok a munkavédelmi szabályok keretei között, azok fényében vizsgálják, és ilyen formában jellemzően szűkítő értelmezést alkalmaznak. A jelenlegi bírói gyakorlatot áttekintve azt láthatjuk, hogy az ítéletek mérlegeléseiben a szociális szempontok markánsan megjelennek a kártérítés területén is⁴², ami ilyen formán biztosítja a munkajog védelmi funkciójának érvényesülését.

Rakiczki Renáta

„Lenni vagy nem lenni: az itt a kérdés” – gondolatok a (kötelező) munkáltatói felelősségbiztosítás margójára

Időről időre felmerül a kérdés, hogy a vállalkozások átlátják-e a tevékenységükkel kapcsolatos valamennyi kockázatot, felkészültek-e a váratlan (kár)események kezelésére. Míg a nagyobb vállalkozások általánosságban rendelkeznek a tevékenységükkel kapcsolatos felelősségbiztosításokkal, addig a mikro-, kis- és középvállalkozások (KKV) – ha kötnek is biztosítást – leginkább a vállalkozásuk vagyontárgyait kívánják megóvni. Azonban a munkabaleseti statisztikák a KKV-k gondolkodását nem támasztják alá.

A munkabalesetek száma az elmúlt öt évben szignifikánsan nem változott, ahogyan a súlyosabb kimenetelű balesetek száma sem csökkent. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium évente tájékoztatót készít a munkabalesetek hazai alakulásáról, amely jól mutatja, hogy a legtöbb munkabaleset – és köztük a legtöbb súlyos munkabaleset is – pont abban a KKV szektorban történik, amely szinte alig rendelkezik az ilyen káreseményekre fedezet nyújtó munkáltatói felelősségbiztosítással. Ezen tények ismeretében joggal merül fel a kérdés, hogy egy váratlan munkabaleset esetén a károsult munkavállaló kártalanítása hogyan történik

⁴¹ Vö. 2016.El.JGY.E.1. számú összefoglaló vélemény a munkáltató egészségkárosodásért fennálló kártérítési felelősségének egyes kérdéseiről, 34. o.

⁴² Prugberger Tamás: *Az előreláthatósági klauzula alkalmazási lehetőségének néhány problémája a polgári jogi és különösen a munkajogi szerződéses kötelek esetében*, Állam- és Jogtudomány, 2020/3., 114. o.

meg, van-e ezeknek a kisvállalkozásoknak olyan bevétele, tőkéje, amely lehetővé teszi akár egy élethosszig tartó járadék megfizetését, vagy akár több millió forintos kártérítések egyösszegű kifizetését.

Eljutunk tehát a következő kérdésünkhöz, hogy akkor mindezek ellenére miért nincsen még olyan kötelező biztosításunk Magyarországon, amely munkabaleset esetén garantálná a munkavállalók kártalanítását. A leggyakrabban felhozott ellenérv egy kötelező munkáltatói felelősségbiztosítás kapcsán a prevenció csökkenése, vagyis az attól való félelem, hogy a munkáltatók a károk megelőzése kapcsán érdektelenné válnak, hiszen a kötelező biztosítás mellett nem áll érdekükben semmilyen kármegelőzési intézkedés meghozatala – a biztosító „majd úgyis fizet” alapon. Ez az ellenérv hamar megcáfolható, hiszen a munkáltatók kötelezettsége az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeinek megteremtésében akkor is fennáll, ha egy biztosító az okozott károkért helytállásra köteles. A biztosítási feltételek adott esetben nemcsak fenntartják a munkáltató ezen kötelezettségét (mentesülési, kizárási szabályokkal), de ösztönzik is a biztonságosabb munkafeltételek megteremtését pl. kármentességi engedményekkel, vagy a kármegelőzés körében akár konkrét kötelezettségek előírásával. Ne felejtjük el azt sem, hogy egy munkabalesetnek nemcsak kártérítési (polgári jogi), de közigazgatási vagy akár büntetőjogi következményei is lehetnek. Bár rövid távon egy biztosítás a foglalkoztatási költségek emelkedésével jár, azonban kár esetén mentőöv lehet nemcsak a vállalkozás, de a károsult számára is.

A (kötelező) munkáltatói felelősségbiztosítás mellett szóló leghangsúlyosabb érv a károsult védelem, hiszen fedezetet biztosít a munkavállalói kárigények megtérítésére még akár a biztosított vállalkozás nyilvánvalóan megalapozatlan vitatása esetén is. A vállalkozás működési kockázatai lényegesen csökkenthetők a biztosítás megkötésével, hiszen ma már az sem elképzelhetetlen, hogy egy súlyos munkabaleset kapcsán a bíróság által megállapított kártérítés elérje, vagy éppen meghaladja a több tízmillió forintos, vagy akár százmilliós nagyságrendet, amit a társadalombiztosítás megtérítési igénye még tovább növelhet.

Bár a működési kör fogalmát - a felelősség alóli kimentés körében - a Munka törvénykönyvében felváltotta az ellenőrzési kör – vagyis azok a körülmények, amelyekre a munkáltatónak ráhatása, befolyása lehet –, valamint megjelent a szabályozásban az előreláthatósági klauzula is, a gyakorlatban mégis az tapasztalható, hogy a bíróságok továbbra is, a korábbi ítélkezési gyakorlat által kimunkált szigorú és kimentést alig tűrő működési kör fogalma alapján ítélik meg a munkáltató kártérítési felelősségét. (A Kúria joggyakorlat-elemző csoportja 2018. március 14-én megjelent összefoglaló véleménye által vizsgált ítéletek kisebb hányadában volt csak tapasztalható, hogy a bíróságok ellenőrzési körön kívüli eső körülményt állapítottak meg.) A munkáltató mentesülése tehát gyakorlatilag továbbra is ugyanolyan „lehetetlen küldetés”, mint a korábbi szabályozás alapján volt.

A biztosító azon túl, hogy mentesíti a munkáltatót olyan kár megtérítése, illetve sérelemdíj megfizetése alól, amelyre jogszabály értelmében köteles, szakmai és eljárási segítséget, támogatást is tud nyújtani a munkáltatónak. A biztosító nemcsak a kárigények elbírálásában, de jogalapi kérdésekben is segíteni tudja a munkáltatót, és a peres eljárásokban beavatkozóként támogathatja, elősegítheti a munkáltató pernyertességét. A biztosítás nemcsak a munkavállalót ért károkra és sérelemdíjra nyújthat fedezetet, de a munkáltató jogi képviselési költségeit és az eljárási költségeket is fedezheti a felek erre irányuló megállapodása esetén.

Végezetül az az érv is felhozható a kötelező munkáltatói felelősségbiztosítások mellett, hogy a munkáltatóknak nem fog érdekében állni a munkabalesetek eltitkolása, így sor kerülhet a munkabalesetek okainak hatósági kivizsgálására és szükség esetén meghozhatók a megfelelő intézkedések, szabályozások a további balesetek elkerülése érdekében.

Számos európai országban már bevezetésre került a kötelező munkáltatói felelősségbiztosítás. Magyarországon is léteznek kötelező felelősségbiztosítások, gondoljunk csak – a teljesség igénye nélkül – a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításra, vagy éppen az ügyvédek, felszámolók szakmai felelősségbiztosítására. A gyakorlati megvalósításra véleményem szerint kétféle lehetőség adott. Vagy egy kockázat alapú önálló balesetbiztosítási rendszer, vagy kötelező munkáltatói felelősségbiztosítás bevezetése.

Abban az esetben, ha a jogalkotó a kötelező munkáltatói felelősségbiztosítás bevezetése mellett dönt, a prevenciónak továbbra is elsődleges szempontnak kell maradnia a szabályozásban. A munkavédelmi szabályok betartását, a prevenció szemlélet erősítését szolgálhatja például egy a kgfb. biztosításhoz hasonló bonus-malus rendszer bevezetése, amely a munkáltató anyagi érdekeltségének fenntartásával, kármentességi engedményekkel és káralakulástól függő díjakkal ösztönözhetné a munkáltatókat a kármegelőzési intézkedések, eljárások, folyamatok kiépítésében. Az önrészesedés és a limitek összegének – akár jogszabályi meghatározása – különösebb magyarázat nélkül is nagyobb károsultvédelmi hatással bírna. Ahogyan annak esetleges jogszabályi kimondása is, hogy az önrészesedés összegét is a biztosító köteles megelőlegezni a károsult részére (a biztosítottal történő utólagos elszámolás mellett), vagy az, hogy a biztosító a biztosított súlyosan gondatlan magatartása esetén sem mentesülhet (az legfeljebb megtérítési igényre adhatna alapot a biztosítottal szemben). Szintén a károk gördülékenyebb intézését segítené elő egy általános megállapodás kötésének lehetősége – a kgfb. károkhoz hasonlóan – a társadalombiztosítási megtérítési igényekre vonatkozóan.

Egy kötelező munkáltatói felelősségbiztosításhoz már nem kell a „langyos vizet sem feltalálni”, hiszen a fent felsorolt szabályozási lehetőségek más kötelező felelősségbiztosításoknál már jól bevált megoldások. A lehetőségek tehát adottak, már csak a jogalkotói elhatározás szükséges.

Bár nincsen kötelező munkáltatói felelősségbiztosítás Magyarországon, azonban jelenleg is, szinte valamennyi biztosító termékpalalettáján megtalálható a munkáltatói felelősségbiztosítás, amely a biztosított munkavállalójának munkabalesete miatt bekövetkezett kárra és személyi sérüléses nem vagyoni sérelmére nyújt fedezetet. A fedezet részét képezik továbbá a társadalombiztosítási megtérítési igények is.

A kockázatviselés köréből a biztosítók általában kizárják a foglalkozási eredetű, vagy nem baleseti eredetű megbetegedéseket, továbbá az úti baleseteket vagy éppen a kgfb. fedezeti körébe tartozó károkat. Nem minden típusú kár van fedezetben, így például sok esetben nem térülnek a következményi károk, a bírságok vagy éppen a munkahelyre bevitt dolgokban keletkezett károk (vagy csak alacsony limittel). Szintén nem térülnek általában az olyan károk, amelyeket a biztosított jogszabályban meghatározott felelősségénél szigorúbb, szerződésben, vagy egyoldalú nyilatkozatban vállalt.

A biztosítási feltételekben a mentesülés szabályai – tekintve, hogy nem fogyasztói szerződésekről van szó – a 2013. évi V. törvénytől (Ptk.) eltérően, a súlyos gondatlanság mércéje alapján is meghatározhatók, sőt egy adott magatartás tanúsítása eleve mentesülési oknak minősíthető a feltételekben. A leggyakrabban

előforduló mentesülési esetkörök között van az ittas állapotban, vagy bódulatot keltő szerek hatása alatt okozott kár, a személyi, tárgyi feltételek vagy jogosultság/engedély hiányában végzett tevékenység, de a munkavédelmi felügyeleti hatóság által kiszabott – bizonyos összeghatárt meghaladó – bírság, valamint a munkavédelmi és balesetvédelmi szabályok súlyos vagy ismétlődő megsértésével okozott károk is. A mentesülési esetkörök kapcsán gyakran éri kritika a biztosítókat, de ha benézünk a „színfalak” mögé, megértjük, hogy miért is van létjogosultságuk.

A munkavédelmi hatóság a 2021-es évben 7.699 munkáltatót ellenőrzött, amelynek során vizsgálták az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésre vonatkozó szabályok betartását. Szabálytalanságot az ellenőrzött munkáltatók 70,4%-ánál tapasztaltak. Közel 10.500 db munkavédelmi döntést hozott a hatóság az ellenőrzés során, amelynek fele közvetlen balesetveszéllyel járó helyzet miatti azonnali intézkedés volt. A számok még sorolhatók lennének, azonban így is jól látszik, hogy még mindig nagyon sok munkáltató nem biztosítja, vagy nem megfelelően biztosítja az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésre vonatkozó munkakörülményeket. A hatósági ellenőrzés során feltárt súlyos jogsértések között szerepelt például a kollektív műszaki védelem hiánya, vagy az egyéni védőeszközök biztosításának hiánya, a gépkezelői jogosultság hiánya, vagy éppen a kármegelőzési intézkedések elmulasztása (védőburkolatok, biztonsági berendezések hiánya, kiiktatása, érintésvédelmi hiányosságok stb.).

Önmagában tehát egy (kötelező) felelősségbiztosítás megkötése nem jelenti azt, hogy a biztosított ez által mentesül(het)ne a jogszabályban előírt kötelezettségei teljesítése alól. A munkáltatói felelősségbiztosítások is ezt a szemléletet kívánják erősíteni azáltal, hogy az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeit nem biztosító munkáltatóval szemben kizárási vagy mentesülési szabályokat alkalmaznak, ezzel is ösztönözve a munkáltatókat a munkavédelmi szabályok betartására.

SZEMELVÉNYEK AZ ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATBÓL

Máshol nem publikált határozatok

Tárgyszavak

Kártalanítási Számla, megtérítési igény, forgalomból kivont jármű, nem biztosított jármű

A forgalomból kivont, nem biztosított jármű vezetőjének tudomása, e tudomás bizonyítása.
A Gfbt. 36. § (8) bek. szerinti öt esetkör önálló tényállásnak minősül, nem konjunktívak, nem együttesen értelmezendők. Az *a)* pont szerint a Kártalanítási Számla eredményes megtérítési igénye érdekében a gépjármű vezetőjének arról kell tudnia, hogy a járművön nincs biztosítási fedezet. A *b)* pont szerint a forgalomból kivont jármű vezetőjét megtérítési kötelezettség terheli, ha forgalomból kivont járművel okozta a kárt. Ez esetben tehát nem tényállási elem, hogy károkozó tudatállapota kiterjedt-e a forgalomból való kivonásra, ennek nincs jelentősége.

Gfbt. 4. § (1) bek., 33. §, 35. § (1) bek., 36. § (8) bek. *a)*, *b)* pont, rPtk. 339. § (1) bek., 346. § (1) bek., 326/2011. (XII. 28.) Korm. sz. r. 104. § (4) bek.

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

2013. november 19. napján 15 óra 30 perckor az alperes az általa vezetett és a Kft. által üzemben tartott gépkocsival közlekedési balesetet okozott, amikor a budapesti rakparton közlekedett, haladása során áttért a menetirány szerinti bal oldali sávba és összeütközött a szemből közlekedő motorkerékpárral, amely az ütközéstől a szalagkorlátnak csapódva állt meg. A baleset következtében a motorkerékpár vezetőjének vagyoni és nem vagyoni kára keletkezett.

Az alperes által vezetett gépjárművet 2013. június 25. napjától lefoglalás miatt ideiglenesen kivonták a forgalomból. A tulajdonos, üzemben tartó a gépjárműre kötelező felelősségbiztosítással nem rendelkezett, az díj nem fizetés miatt 2013. augusztus 31. napján megszűnt. A Kft. felszámolás folytán megszűnt. A Mabisz felperes a károsult részére vagyoni és nem vagyoni kár címén fizetést teljesített. A felperes a kifizetett kár megfizetésére szólította fel az alperest.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

A felperes keresetében kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest az általa kifizetett kár megfizetésére. Megtérítési igényét a rPtk. 339. § (1), 346. § (1) bek.-ére, továbbá a Gfbt. 4. § (1), 35. § (1) bek.-ére, 33. §-ára, a 36. § (8) bek. *a)* és *b)* pontjára alapította. A felperes az alperes vétkessége és kártérítési felelőssége körében hivatkozott a jogerős büntető ítéletre, ami az alperes bűnösségét megállapította közúti baleset okozásának vétségében. A jogerős ítélet alapján az alperes minősült károkozóknak.

Előadta, hogy téves a bizonyítási teher kiosztása, miszerint őt terhelné az alperes tudatállapotának bizonyítása a gépjárműnek a forgalomból történő kivonását illetően. Sérelmezte az elsőfokú bíróság által kiosztott bizonyítási terhet, mert az alperes forgalomból kivont járművet vezetett. A gépjármű ideiglenes forgalomból való kivonása alatt történő károkozásra nincs olyan biztosítás, ami fedezetet nyújtana, így az ideiglenesen forgalomból kivont gépjármű vezetője helytállással tartozik mindazon károkért, amelyet ezen időszak alatt a gépjárművel okoztak.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. A jogalap körében előadta, hogy a felperes által megjelölt Gfbt. 36. § (8) bekezdés *a)* és *b)* pontja alapján szükséges vizsgálni az alperes tudatállapotát, de azt is, hogy a felperes konkrétan melyik pontra alapítja az igényét. Előadta, nem volt tudomása arról, hogy a gépjárművet a forgalomból kivonták, a gépjárművel való közlekedés során a forgalmi engedély az alperes mint gépjárművezető birtokában volt. Arról sem volt tudomása, hogy a gépjárműre nem volt kötelező felelősségbiztosítás. A gépjárművet azzal a tudattal vezette, hogy azon a biztosítási fedezet fennáll, figyelemmel arra, hogy a forgalmi engedélyben ennek befizetését igazoló csekszelvényt látott. Állította, hogy a gépjárműnek sem tulajdonosa, sem üzemeltetője nem volt, ennél fogva a kötelező felelősségbiztosítás megkötése nem volt kötelezettsége.

Az első- és másodfokú ítélet

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította. Megállapította, hogy az alperes által vezetett gépjármű üzemeltetője a Kft. volt, és az üzemeltető kötelezettsége volt a gépjárműre felelősségbiztosítást kötni, és azt díjfizetéssel hatályban tartani. A felek egyező előadása volt, hogy a Kft. felszámolás folytán megszűnt.

A felperes igazolta, hogy a gépjármű felelősségbiztosítási fedezettel nem rendelkezett, az a baleset időpontjában már megszűnt, az alperes tehát ennek hiányában közlekedett. A gépjárművet végrehajtási eljárásban a jegyzőkönyvvel lefoglalták. A NAV a foglalási jegyzőkönyvvel szintén a gépjármű lefoglalásáról rendelkezett. A gépjármű forgalomból történő ideiglenes kivonása hivatalból megtörtént.

A felperes a megtérítési igényét a Gfbt. 36. § (8) bekezdés *a)* és *b)* pontjára alapította. Az elsőfokú bíróság a rPp. 164. § (1) bekezdése alapján tájékoztatta a feleket a bizonyítási kötelezettségről, egyebek mellett arról, hogy a felperesnek kell bizonyítania, hogy az alperes a gépjármű felelősségbiztosítási fedezetének hiányáról és a gépjármű forgalomból történt kivonásának a tényéről tudva vezette a gépjárművet. A kereset megalapozása körében felhívást bocsátott ki. A felhívásra a felperes nyilatkozatot az alperes tudatállapotára vonatkozó tényelőadás és bizonyítási indítványok, valamint az a bizonyítás körében az ítélelhozatalig sem tett. A jogalap körében – az alperesnek az eljárás során tett következetes vitatásával szemben – arra hivatkozott, hogy az alperes a biztosítási fedezet hiányát és a forgalomból történő kivonást elismerte, és előadta, hogy a forgalomból történő kivonás ténye objektív feltétel az alperes megtérítési kötelezettsége tekintetében.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felperes nem teljesítette a bizonyítási kötelezettségét a tekintetben, hogy az alperes felelősségbiztosítási fedezet hiányának és a forgalomból történt kivonásának ténye tudatában vezette a gépjárművet. Erre figyelemmel a felperes követelésének jogalapja bizonyítatlan maradt.

A másodfokú bíróság közbenső ítéletével megállapította, hogy alperes által gépjárművel okozott balesetből eredő károkért az alperesnek megtérítési kötelezettsége áll fenn a felperes irányában. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a tényállást a keresetnek és ellenkérelemnek rPp. 215. §-a szerinti korlátai között teljes körűen feltárta, helyesen állapította meg, a jogvita elbírálása szempontjából irányadó jogszabályi rendelkezéseket helytállóan hívta fel, azonban azokat tévesen értelmezte és alkalmazta, és helytelen jogalapi álláspontja folytán megalapozatlan döntést hozott.

A bíróságnak abban kellett állást foglalnia, hogy a kereset jogalapjaként megjelölt Gfbt. 36. § (8) bekezdés *b)* pontja esetén a felperest a rPp. 164. § (1) bekezdése alapján milyen terjedelmű bizonyítás terheli, e rendelkezés tekintetében relevanciája van-e az alperesi tudatállapotnak, vagyis annak, hogy tudott-e arról

a nem vitás körülményről, miszerint a káresemény időpontjában a gépjármű a forgalomból ideiglenesen ki volt vonva.

A jogszabályi rendelkezés nyelvtani és logikai értelmezése alapján az elsőfokú bíróság a Gfbt. 36. § (8) bekezdés *b)* pontját tévesen értelmezte és alkalmazta, tévesen terhelte a felperesre annak bizonyítását, hogy az alperesnek tudomása volt a káresemény időpontjában a gépjármű forgalomból ideiglenesen kivont állapotáról. A Gfbt. 36. § (8) bekezdés *b)* pontja tekintetében az alperes tudatállapotának vizsgálata szükségtelen, a forgalomból történő kivonás ténye objektív feltétel, a jogszabály önmagában ezen tényhez fűzi a helytállási kötelezettséget mind az üzembentartó, mind a vezető esetében. A Gfbt. 36. § (8) bekezdés *a)* pontjában megfogalmazott kitétel kiterjesztő értelmezése a *b)* pontra jogellenes, és a jogalkotó szándékával, valamint a jogszabály szövegével és tartalmával is ellentétes.

Az alperes helytállási kötelezettsége önmagában a perbeli gépjármű forgalomból történő ideiglenes kivonásának tényéhez fűződik, és e tekintetben a káreseménykori alperesi tudatállapotnak nincs jelentősége. Az alperes megtérítési kötelezettsége a felperes irányába a balesetből eredő károkért az elsőfokú bíróság által helytállóan felhívott jogszabályi rendelkezések alapján fennáll.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

Az alperes felülvizsgálati kérelme szerint a jogerős ítélet nem felel meg a Gfbt. 36. § (8) bekezdés *a)* pontjának. Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a fedezet hiányáról tudnia kell a gépjármű vezetőjének, vagyis hogy a helytállási kötelezettsége törvényi rendelkezés alapján fennálljon, szükséges, hogy a vezető tudatállapota kiterjedjen erre a tényre. A jogszabály világosan fogalmaz, a másodfokú bíróság jogértelmezése téves. Az alperes sem tulajdonosa, sem üzembentartója nem volt soha a gépjárműnek, ezért nem rendelkezett arról információval, hogy a gépjárműnek nincsen érvényes kötelező felelősségbiztosítása, és arról sem tudott, hogy a gépjárművet a forgalomból kivonták.

A közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 104. § (4) bekezdése a jármű üzembentartóját vagy tulajdonosát kötelezi arra, hogy a forgalomból kivont gépjármű forgalmi engedélyét és rendszámtábláját a hatóság részére átadja. Az alperes elvárható magatartása a gépjármű átvételekor annyi volt, hogy ellenőrizze a biztosítási csekkek meglétét és a forgalmi engedély érvényességét, ebből pedig csak annyit tudott megállapítani, hogy nem ütközik jogszabályba a gépjármű használata.

Egy gépjármű forgalomból történő kivonásának ténye kétféleképpen állapítható meg. Egyrészt a forgalmi rendszám és engedély hiányából, azonban előfordulhat, hogy ezek a kivonás ellenére – jogszabálysértő módon – mégis a jármű üzembentartójánál vagy tulajdonosánál maradnak. A másik lehetőség informálódni a közlekedési igazgatási hatóságtól. Álláspontja szerint életszerűtlen, hogy a gépjárművet esetileg vezető személy minden egyes alkalommal ennek utánajárjon, ilyen követelményt nem is állít semmilyen jogszabályi rendelkezés a gépjárművezető elé.

A Gfbt. 36. § (8) bekezdés *b)* pontjában foglaltaknál – egyezően az elsőfokú ítélettel – ugyancsak megkerülhetetlen a tudatállapot vizsgálata. Az elsőfokú bíróság e körben a bizonyítást lefolytatta, több alkalommal is felhívta a felperest a bizonyítandó tényekre, ennek azonban nem tett eleget. A jogszabály egyértelműen úgy fogalmaz, hogy a felperes a gépjármű üzembentartójával vagy azzal a személlyel szemben támaszthat követelést, aki az üzembentartó engedélye nélkül vagy a biztosítási fedezet hiányában tudatában vezette a gépjárművet. Míg az üzembentartó esetében a felelősség abszolút, arra kimentési lehetőség nincs, amennyiben a gépjármű nem rendelkezett felelősségbiztosítással, addig bármilyen más, az üzembentartótól különböző személy esetében a törvény többletfeltételeket állít, és kizárólag abban az esetben lehet a felelősségét megállapítani, hogyha a felperes bizonyítani tudja, hogy a

kötelezett a gépjárművet az üzembentartó engedélye nélkül vagy a biztosítási fedezet hiányának tudatában vezette. Az a perben fel sem merült, hogy az alperes az üzembentartó engedélye nélkül vezette volna a járművet, azt pedig felperes többszöri felhívásra sem tudta bizonyítani, hogy az alperes tudott arról, hogy a gépjárművön nincs biztosítás.

Nem helytálló a másodfokú bíróság indokolásának azon eleme, hogy az alperes tudatállapotának vizsgálata szükségtelen, mert a forgalomból történő kivonás ténye objektív feltétel, és a jogszabály önmagában ehhez a tényhez fűzi a helytállási kötelezettséget mind az üzembentartó, mind a vezető tekintetében. A felperesi – és az azt elfogadó másodfokú bíróság általi – jogértelmezés az, amely kiterjesztően értelmezi a jogszabályt, és ellentétes a jogalkotó szándékával, valamint a jogszabály szövegével és tartalmával.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében előadta, az alperes nem vitatta, hogy a gépjárművet a káresemény idején ő vezette, a rendelkezésre álló büntetőeljárás irataira tekintettel a perben tényként volt megállapítható, hogy az alperes az általa vezetett gépjárművel okozta a közlekedési balesetet, és azzal okozati összefüggésben a károsult kárát, hogy az alperes által vezetett gépjármű a baleset idején nem rendelkezett kötelező felelősségbiztosítással, a gépjárműre korábban kötött biztosítási szerződés 2013. augusztus 31. napján díj nem fizetés okán megszűnt, hogy az alperes által vezetett gépjárművet a végrehajtó lefoglalta, miként a NAV is rendelkezett a lefoglalásáról, hogy a gépjárművet 2013. június 25. napjával a forgalomból kivonták. Mindezek alapján ezzel a járművel a kivonás időtartama alatt a közúti forgalomban nem lehetett részt venni [R. 100. § (5) bekezdés].

A bírósági végrehajtó lefoglalása alapján a jármű forgalomból történő ideiglenes kivonása hivatalból történik. Ennek során a R. 103. § (1) bekezdése alapján annak forgalmi engedélyét és hatósági jelzését be kell vonni. AVht. 103. § (8) bekezdése alapján a bíróság engedélyezheti a lefoglalt gépkocsi használatát a jogszabályi feltételek szerint. Ilyenre az alperes nem hivatkozott. Az alperes tehát a gépjárművet nem használhatta volna közúti forgalomban.

A felperes az őt terhelő helytállási kötelezettségének eleget tett, és megtérítette a gépjárművel a károsultnak okozott kárt. A bíróságoknak arról kellett állást foglalniuk, hogy a felperes által a keresete jogalapjaként megjelölt Gfbt. 36. § (8) bekezdés *b*) pontja alkalmazása során van-e relevanciája a gépjármű forgalomból történt kivonására kiterjedő alperesi tudatállapotnak. A jogszabályi rendelkezés nyelvtani és logikai értelmezése alapján a jogerős ítélet helyesen mondta ki, hogy e törvényi rendelkezés alkalmazása során szükségtelen az alperes tudatállapotának vizsgálata, a forgalomból történő kivonás ténye objektív feltétel, a jogszabály önmagában ehhez a tényhez fűzi a helytállási kötelezettséget mind az üzembentartó, mind a vezető tekintetében. Az alperes helytállási kötelezettsége önmagában a gépjármű forgalomból történő ideiglenes kivonásának tényéhez fűződik, és e tekintetben a káreseménykori alperesi tudatállapotnak nincs jelentősége. Az alperes megtérítési kötelezettsége fennáll.

A másodfokú bíróságnak a Gfbt. 36. § (8) bekezdés *a*) pontjában foglaltakat nem kellett vizsgálnia, a felülvizsgálati kérelemnek e rendelkezéssel kapcsolatos hivatkozása téves, e törvényhely kiterjesztő értelmezése jogellenes, a jogalkotó szándékával és a jogszabály szövegével és tartalmával ellentétes.

A gépjármű forgalomból való kivonása objektív feltétel, a forgalomból kivonás idejére a biztosítás nem nyújt fedezetet, a jármű használata pedig tiltott. Amennyiben a járművet ezen időszak alatt használták, és ezzel kárt okoztak, a járművet használó vezető egyetemlegesen az üzembentartóval helytállásra köteles a felperes felé.

A Kúria döntése és jogi indokai

A felülvizsgálati kérelem nem alapos. A káresemény idején hatályos Gfbt. 36. § (8) bekezdése szerint a 34. §-ban meghatározottaktól függetlenül a Kártalanítási Számla kezelője a károsult követelésének kielégítésével kapcsolatban felmerült összes ráfordítása és – átalányösszegben is megállapítható – költsége megtérítését követelheti: *a)* egyetemlegesen a biztosítási fedezettel nem rendelkező üzembentartótól és attól a vezetőtől, aki a gépjárművet az üzembentartó engedélye nélkül vagy a biztosítási fedezet hiányának tudatában vezette; *b)* egyetemlegesen a forgalomba nem helyezett vagy a forgalomból kivont gépjármű üzembentartójától és vezetőjétől; *c)* az ismeretlen üzembentartó gépjárművének vezetőjétől; *d)* az ismeretlen gépjármű vezetőjétől, amennyiben ennek személye ismert és a károkozásért felelős; *e)* az üzembentartótól, ha a káresemény a 26. §-ban meghatározott szünetelés ideje alatt következik be.

A Gfbt. 36. § (8) bekezdése szerinti öt esetkör önálló tényállásnak minősül, nem konjunktívak, nem együttesen értelmezendők. Az *a)* pont szerint az eredményes megtérítési igény érdekében a gépjármű vezetőjének arról kell tudnia, hogy a járművön nincs biztosítás fedezet. A *b)* pont szerint a forgalomból kivont jármű vezetőjét megtérítési kötelezettség terheli, ha forgalomból kivont járművel okozta a kárt. Ez esetben tehát nem tényállási elem, hogy károkozó tudatállapota kiterjedt-e a forgalomból való kivonásra, ennek nincs jelentősége.

A felperes keresete elbírálásakor a Gfbt. 36. § (8) bekezdés *a)* pontja nem volt alkalmazandó, így azt a jogerős ítélet meg sem sérthette. A *b)* pont alkalmazása körében pedig annak és csak annak volt jelentősége, hogy a gépjárművet a forgalomból kivonták – mely tény a perben bizonyított volt –, és ez esetben az alperest, mint aki a forgalomból kivont gépjárművet vezette, megtérítési kötelezettség terheli.

A jogerős közbenső ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okból nem volt jogszabálysértő, azt a Kúria hatályában fenntartotta.

Kúria precedens Pfv.20.786/2021/8.sz. számú képes határozata.

Feldolgozta: Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd

Publikált határozatok (EUB, BH, ÍH, BDT)

EuB

2022. február 3-i JW és társai kontra LOT Polish Airlines ítélet, C-20/21., ECLI:EU:C:2022:71
A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 7. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a különböző légi fuvarozók által végzett, két vagy több repülési szakaszra bontott teljes útvonal tekintetében megerősített egységes foglалás által jellemzett légi járat esetében, amennyiben a visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése [helyesen: jelentős késése] esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról, és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. február 11-i 261/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján benyújtott kártalanítási kereset alapját kizárólag az első repülési szakaszon bekövetkezett, késedelmes felszállás miatti késés képezi, és e

kereset az ezen első repülési szakaszt üzemeltető légi fuvarozó ellen irányul, e repülési szakasz érkezési helye nem minősíthető az e rendelkezés értelmében vett „teljesítési helynek”.

2022. április 7-i Q és társai kontra United Airlines, Inc. ítélet, C-561/20., ECLI:EU:C:2022:266

1) A visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése [helyesen: jelentős késése] esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról, és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. február 11-i 261/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 6. és 7. cikkével összefüggésben értelmezett 3. cikke (1) bekezdésének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy a két járatszakaszból álló, egy közösségi légi fuvarozónál történt egyetlen foglalás tárgyát képező, valamely tagállam területén található repülőtérrel induló és egy harmadik országban található repülőtéren történő átszállással e harmadik ország másik repülőterére érkező csatlakozó járat utasának joga van kártalanítást kérni a harmadik ország azon légi fuvarozójától, amely e közösségi légi fuvarozó nevében eljárva e járatot teljes egészében üzemeltette, amennyiben ezen utas az említett járat második szakasza során bekövetkezett, több mint háromórás késéssel érte el végső célállomását.

2) Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés vizsgálata nem tárt fel egyetlen olyan tényezőt sem, amely érintené a 261/2004 rendelet érvényességét a nemzetközi szokásjog azon elvére tekintettel, amely szerint minden állam teljes és kizárólagos szuverenitással rendelkezik saját légtere felett.

BH

BH 2022.4.97 Biztosítási szolgáltatás teljesítése iránti perben nem a biztosítási összeg kiszámításának a módját, hanem az annak alapjául állított konkrét történeti tényeket kell bizonyítani. A totálkáros gépjármű maradványértéke nettó vagy bruttó összegének a figyelembevétele anyagi jogkérdés, amelyet a biztosítási szerződés értelmezése alapján kell elbírálni. A bíróságnak az anyagi jognyilatkozatokat az anyagi jogszabályokban előírt szempontok figyelembevételével kell értelmeznie, amelynek során nem kötik a felek perben tett eljárási jognyilatkozatai [1959. évi IV. tv. (rég. Ptk.) 207. §, 536. § (1) bek.; 1952. évi III. tv. (rég. Pp.) 3. § (2)-(3) bek., 163. §, 215. §].

BH 2022.4.99 Személyiségi jogi perben kifogásolt közlés tényleges tartalmát nem önmagában, hanem a nyilatkozat többi részével együtt szükséges vizsgálni, különös tekintettel a közlés lényegi mondanivalójára és az arra vonatkozó társadalmi közfelfogásra. Más személyek "megkárosítására" utaló közlés valótlanúsága nem állapítható meg önmagában amiatt, hogy a felet nem vezette károkozási szándék, mert a károsodás valamely magatartás következményeként is bekövetkezhet [2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:44. § (1) bek., 2:45. § (2) bek.; PK 12. számú állásfoglalás].

BH 2022.4.105 Bűncselekménnyel okozott kár vagy sérelemdíj megtérítése iránti igény érvényesítése esetén a felperes a perindítás joghatásának beállásáig választhat, hogy az általános szabályok vagy a gyorsított per szabályai szerint kívánja-e fennálló követelését érvényesíteni [2020. LXX. törvény (Gyptv.) 2. § (1)-(2) bek., 3. § (1) bek.].

BH 2022.5.123 I. A teljes kártérítés elve nem azt jelenti, hogy más károsultak részére, más ügyekben – akár hasonló tényállás mellett – megítélt összegeknek feleljen meg a nem vagyoni kártérítés, hanem azt, hogy az alkalmas legyen a perbeli esetben az összes körülmény értékelésével a károsultat ért nem vagyoni hátrányok kompenzálására.

II. Az egészségkárosodott gyermek ápolásával és gondozásával kapcsolatos többletfeladatok indokoltsága, e tevékenységek időszükséglete olyan körülménynek minősül, amelynek megállapításához a szakértő

alkalmazásának egyik feltételeként előírt különleges szakértelemre van szükség. Az viszont, hogy az erre tekintettel járadékigényt érvényesítő hozzátartozó a fenti tevékenységeket valóban elvégzi-e, s ha igen, milyen időtartamban, már olyan ténynek tekinthető, amely a perben egyéb módon bizonyítandó. [1952. évi III. törvény (régi Pp.) 177. § (1) bek., 206. § (1) és (3) bek.; 1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 355. § (4) bek.].

BH 2022.5.124 Az utóbb alaptalanná vált ideiglenes intézkedéssel összefüggésben okozott kár megtérítése iránt kártalanítás vagy kártérítés címén igényt csak az ideiglenes intézkedéssel közvetlenül érintett, az eljárásban félként részt vevő személy érvényesíthet [1952. évi III. törvény (Pp.) 156. § (1) bek.; 1995. évi XXXIII. törvény 104. § (13)-(14) bek.; 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 198. § (3) bek., 339. § (1) bek.; 2004/48/EK Irányelve 9. cikk (7) bek.].

BH 2022.5.131 Munkajogi igények tekintetében az elévülés megszakadására a polgári jogi szabályokat kell alkalmazni. Az igényt keletkeztető kötelem nem a munkaszerződés megkötése vagy módosítása, hanem a munkaviszonyból eredő követelés esedékessége. Ennek függvényében irányadó a régi Ptk. 327. § (1) bekezdése, 2014. március 15-ét követően pedig a Ptk. 6:25. § (1) bekezdése [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 286. § (3) bek.].

BH 2022.6.145 A gyógyítás (kezelés) büntetőjogi értelemben vett kockázata akkor igényel vizsgálatot, amikor az orvos eltér foglalkozása szabályaitól. A szabályszegések azonban nem önmagukban, objektíve tesznek felelőssé, a bűnösség azt jelenti, hogy az alany tehet a bűncselekményt megvalósító magatartás tanúsításáról és a magatartásával előidézett következményekről, mivel a terhelt nem fejtette ki azt a gondosságot, amelyre orvosként kötelezve volt és amely tőle adott tények mellett elvárható volt [1978. évi IV. törvény (korábbi Btk.) 171. § (1) bek.; Btk. 165. §; 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) 77. § (3) bek.].

BH 2022.6.146 I. A jelentős sebességtúllépésben lévő gépjármű vezetője bűnösségének megállapítása törvényes közúti baleset okozása miatt, ha a szabályszegés hiányában a balesetet akár az általa választott módon is el tudta volna háritani.

II. Nem valósít meg közlekedési szabályszegést és ezért nem felelős a balesetért annak a gépjárműnek a vezetője, aki előzési szándékkal balra irányjelzést ad le és az út közepe felé húzódik, de még a sáv átlépése előtt teljesíti meggyőződési kötelezettségét és előzési szándékától eláll [Btk. 235. § (1) bek., (2) bek. b) pont; 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet (KRESZ) 26. § (1) bek. a) pont ac) alpont, 34. § (1) bek. b) pont].

BH 2022.6.151 I. Kárbiztosításnál a károsító esemény minősül biztosítási eseménynek. A felek azonban úgy is rendelkezhetnek, hogy a károsító esemény szerződésben meghatározott feltételekkel történő megvalósulása esetén a biztosító nem nyújt fedezetet (kizárás). A Ptk. a biztosítási esemény tág – kizárások nélküli – fogalmát alkalmazza.

II. A biztosítási (károsító) esemény bekövetkezésével kapcsolatos tények állítása a biztosítási szolgáltatást igénylő fél, míg a szolgáltatási kötelezettséget kizáró tények állítása a biztosító érdeke. A biztosítási szolgáltatás teljesítése iránti perben a biztosítási esemény, illetve a kizárási ok alapjául állított konkrét történeti tényeket kell bizonyítani. A bizonyítási érdekről a biztosítási jogviszony és a felek tényállításai alapján kell állást foglalni [2003. évi LX. törvény 96. § (1) bek. a) pont; 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:439. §; 1952. évi III. törvény (régi Pp.) 164. § (1) bek., 206. § (1) bek.].

BH 2022.6.152 I. Az infláció önmagában nem ad alapot a járadék mértékének utóperben történő felemelésére.

II. A keresetveszteségnek (jövedelemkiesésnek) mint a jövedelempótló járadékra való jogosultság konjunktív feltételei egyikének fennállását abban az esetben is meg lehet állapítani, ha a károsultnak az életkorából adódóan a káreseményt megelőzően jövedelme még egyáltalán nem volt. A járadék alapját

ilyenkor összehasonlító adatok figyelembevételével kell meghatározni [1952. évi III. törvény (régi Pp.) 230. § (1) bek.; 1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 355. § (4) bek., 356. § (1) bek., 357. § (3) bek.].

BH 2022.6.153 I. Ha a büntetőbíróság valamely bűncselekmény minősített esete miatt állapította meg az elítélt büntetőjogi felelősségét, a polgári per bírósága a büntető törvényi tényálláshoz tartozó minősítő körülmény hiányát nem állapíthatja meg.

II. A felelősségbiztosítási jogviszony járulékos jellegéből adódóan a biztosító helytállási kötelezettségének fennállását és terjedelmét a kártérítési felelősségnek, illetve – sérelemdíj esetében – a személyiségi jogok megsértésének azok a szabályai határozzák meg, amelyek a biztosított – vagy helyette más személy – károkozása, illetve személyiségi jogsértése tekintetében irányadóak [1952. évi III. törvény (régi Pp.) 4. § (2) bek.; 2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:52. § (2) bek., 6:524. § (1)-(2) bek.; 2009. évi LXII. törvény (Kgfb. tv.) 3/A. §, 12. §].

BH 2022.6.154 I. Ha az egészségügyi szolgáltató felróható mulasztása folytán a felperes édesanyja elvesztette az életben maradás reális esélyét, akkor a felperes kára a hozzátartozója halála.

II. Nemcsak a vagyoni, hanem a nem vagyoni hátrányoknál is értékelni kell, hogy a felperes – az egészségügyi intézmény felróható mulasztásával okozati összefüggésben – elhalálozott édesanyja helyett hosszabb időn keresztül gondozni kényszerül az alperes magatartásától függetlenül megromlott egészségi állapotú édesapját, amely az életvitelében negatív változásokat eredményezett [1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 355. § (4) bek.; 1952. évi III. törvény (régi Pp.) 206. § (1) bek.].

BH 2022.6.155 A hibás teljesítés miatt a károsultat ért vagyoni hátrány (kár) nem a hiba kiküszöböléséhez/csökkentéséhez szükséges javítási költségek tényleges ráfordításával keletkezik, azok a már előállott vagyonszökkenést (damnum emergens), illetve elmaradt vagyoni előnyt (lucrum cessans) küszöbölik ki, illetve csökkentik [2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:522. § (2) bek. c) pont].

BH 2022.6.156 I. A másodfokú bíróság eljárása akkor felel meg az Alaptörvény 28. cikke szerinti értelmezési követelménynek, ha a bíróság a fellebbező fél által előadott kérelmet a tartalma szerint, a fellebbezés előterjesztésével elérni kívánt célnak megfelelően veszi figyelembe.

II. A másodfokú eljárásban csak olyan semmisségi ok észlelhető hivatalból, amelyet az elsőfokú bíróság nem észlelt. Ha ugyanis az elsőfokú bíróság az ítéletében az adott semmisségi okkal már foglalkozott, és döntését a fél fellebbezéssel nem támadta, a fellebbezési kérelem és ellenkérelem korlátaiba ütközne, illetve a rendelkezési elvet sértené, ha a másodfokú bíróság erre vonatkozóan más döntést hozhatna.

III. A kötelezett a kötbérfelelősség alól csak akkor mentesülhet, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést az ellenőrzési körén kívül eső olyan körülmény okozta, amely a szerződéskötéskor nem volt előre látható, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa. E feltételek konjunktívák, azaz a mentesüléshez mindegyikük egyidejű fennállta szükséges, megfordítva: egyik feltétel hiánya önmagában kizárja a mentesülést [2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 110. § (3) bek., 369. § (1) bek., (3) bek. c), e) pont, 370. § (1) bek., 371. § (1) bek. a), b), d) pont; 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:142. §, 6:186. § (1) bek.].

BH 2022.6.160 A munkáltató kártérítési felelőssége akkor áll fenn, ha a munkavállaló bizonyítja a munkaviszony fennállását, a kárát, továbbá a kárnak a munkaviszonnyal való okozati összefüggését [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 166. § (1) bek.].

ÍH

ÍH 2022.51 SÉRELEMDÍJ

Az egészséghez fűződő személyiségi jogsértés megállapításához valós egészségkárosító hatást kell az arra hivatkozónak bizonyítani ahhoz, hogy sérelemdíj iránti igénye megalapozottnak minősüljön.

A nemdohányzó zárkában másik személyről (pl. annak ruhájáról) származó dohányfüstszag érzékszervi érzékelése még nem jelent egészségkárosító hatást.

Bagatell nemvagyoni hátrány esetén a sérelemdíj iránti igény nem lehet megalapozott. [2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:43. § a) pont, 2:51. § (1) bekezdés a) pont, 2:52. § (1), (2) bekezdés].

ÍH 2022.71 MUNKAVISZONY FELMONDÁSA, ELHÁRÍTHATATLAN KÜLSŐ OK

A kormány döntése a munkáltató befolyásán, ráhatásán kívül eső körülmény, amely elháríthatatlan külső oknak tekintendő, ezért az erre az okra hivatkozva közölt felmondás a jogszabálynak megfelelt. [Mt. 79. § (1) bekezdés b) pontja, (2) bekezdése, Mt. 166. § (1) bekezdése, 167. §-a, Mt. 7. § (1) bekezdése, Mt. 6. § (1) bekezdése, Mt. 64. § (1) bekezdés b) pontja, (2) bekezdése, 65. § (1) bekezdése, 66. § (1) és (2) bekezdése, 66. § (8) bekezdés c) pontja, Pp. 7. § (1) bekezdés 12. pontja, Pp. 369. § (3) bekezdés c), d) és e) pont]

BDT

BDT2022. 4478.

A családi élethez való személyiségi jog megsértéséhez tartozik és az immateriális hátrány körében értékelendő az is, ha a szülővel való kapcsolat fenntartása időlegesen lehetetlenné, illetve hosszabb távon akadályoztatottá válik.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2012. évi I. tv. 167. § (1) bek.; 2013. évi V. tv. 2:52. § (3) bek.

BDT2022. 4483.

I. A bűncselekménnyel okozott kár nem önálló kárfelelősségi alakzat, a bűncselekményt is megvalósító magatartás csak akkor eredményez kártérítési felelősséget, ha a felelősség polgári jogi feltételei fennállnak. A bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránti gyorsított perről szóló törvény rendelkezései nem teremtettek önálló jogalapot, e törvény csupán eljárásjogi könnyítést biztosít a sértettek számára a gyorsabb, hatékonyabb igényérvényesítéshez.

II. Az alkalmazott által elkövetett személyiségi jogsértés jogkövetkezményeként sérelemdíj-fizetési kötelezettség a munkáltatót terheli, függetlenül attól, hogy az alkalmazott a személyiségi jogsértést eredményező magatartásával bűncselekményt követett el.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2013. évi V. tv. 2:52. §, 6:519. §, 6:540. §; 2016. évi CXXX. tv. 264. §; 2020. évi LXX. tv. 2. §

BDT2022. 4484.

A külföldön balesetet okozó, de gépjárműfelelősség biztosítással nem rendelkező üzembentartó károkozó helyett a magyar kártalanítási számla kezelője a károsultnak – a külföldi biztosítón keresztül – megtéríti az okozott kárt, ezt követően az üzembentartóval szemben a felmerült költségei megtérítésére tarthat igényt. Ennek során elegendő azt igazolnia, hogy megvizsgálta a károsult igényének alaposágát, míg ezzel szemben a károkozónak kell bizonyítania, hogy a kifizetett kártérítés valamely tétele szükségtelen vagy összege eltúlzott volt.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1979. évi 13. tvr. 54. § (1) bek., 5. § (1), (2) bek.; 2013. évi V. tv. 6:468. § (1) bek.; 2009. évi LXII. tv. 13. § (2) bek.; 2016. évi CXXX. tv. 300. § (1) bek., 381. §

BDT2022. 4485.

I. Tapadókár az a kár, ami a jogosultat annak folytán érte, hogy a teljesítéskor hibás, értékcsökkent szolgáltatást kapott. A tapadókár a jogosultnál a teljesítés időpontjában keletkezik, és mindaddig, amíg a jogosult számára nem ismerhető fel, hogy hibás teljesítés történt és ennek folytán kár érte, az elévülés nyugszik.

II. A teljesítéskor fennálló hibákkal kapcsolatos kárigények elévülése tekintetében egyrészt a hibák felismerésének, másrészt annak van jelentősége, hogy volt-e a hiba felismerését követően olyan menthető ok, ami az elévülés további nyugvásának megállapítására ad alapot.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1959. évi IV. tv. 305. §, 310. §, 318. §, 326. §, 355. §, 360. §

BDT2022. 4487.

A beszámoló letétbe helyezési és közzétételi, valamint a Csődtv. 31. § szerinti kötelezettség elmulasztása esetén, ha a vezető tisztségviselő bizonyítja, hogy a fizetése képtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően vezetési feladatait a hitelezői érdekek figyelembevételével látta el, nem tanúsított hitelezői érdekeket sértő magatartást, felelőssége a kielégítetlen hitelezői igényekért nem állapítható meg.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1991. évi XLIX. tv. 33/A. § (1), (5) bek.

BDT2022. 4489.

Ha a felszámolási eljárást befejező végzés Céglapjában való közzététele 2020. augusztus 1. napja után történt, a vezető tisztségviselővel szemben nem 90 napos jogvesztő, hanem az általános elévülési határidőn belül indítható meg a marasztalási per.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2020. évi LXXIII. tv. 7. §; 1991. évi XLIX. tv. 33/A. § (11) bek., 83/V. § (3) bek.

BDT2022. 4494.

Az elhunyt hozzátartozó földi maradványainak a kegyeleti jogosultak hozzájárulása nélküli eltávolítása a sírhelyről, a hamvak vízbeszórása, és ezzel a kegyeleti jog gyakorlásának hagyományos, nyugvóhelyhez kötődő módja végleges ellehetetlenítése a kegyeleti jog súlyos sérelmét jelenti.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2013. évi V. tv. 2:50. §, 2:51. §, 2:52. §

BDT2022. 4496.

I. A szólásszabadság gyakorlatában a személy jogi felelőssége a nonverbális cselekvésért is fennáll, amennyiben annak azonosítható tartalma, kommunikációs üzenete van.

II. A bíróságnak az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmeznie az alkalmazandó jogszabályt, és amennyiben a konkrét ügyben felmerül, az alapjogi védelem hatálya alá tartozó és azon kívül eső magatartásokat is világosan el kell határolnia egymástól. Az Mvtv. 8. § (2) bekezdésének nyitott tényállása alá tartozó események védelmének szintjét esetről esetre kell meghatározni.

III. A jog bizonyos, nyilvános megjelenés esetén tiltott magatartásokat a magánszféra keretei között eltűr, vagyis azokhoz nem fűz hátrányos jogkövetkezményt. Ebből azonban nem következik, hogy e magatartások nyilvánosságra kerülésük esetén feltétlenül védelemben részesülnének. Amennyiben az érintettől készült felvételen a jog által elítélt eszmével való kifejezett azonosulás nyilvánvaló, és a sajtó által közölt felvétel ezt, és nem az egyébként védelemre számot tartó magánéleti esemény tényét emeli ki, a szólásszabadság érvényesülése megelőzi a magánélet védelméhez fűződő jogot.

Alkalmazott jogszabályhely: 2018. évi LIII. tv. 8. § (2) bek.

BDT2022. 4509.

A beteg és az ápolást, gondozást végző egészségügyi intézmény közötti kezelési szerződésre a Ptk. szerződési jog általános szabályai, továbbá a megbízási típusú szerződés különös szabályai irányadóak. A szerződéses jogviszony tartalmát az Eütv. rendelkezései, az orvosi szakmai, etikai szabályok, irányelvek, írott vagy íratlan szakmai szokások (protokoll) határozzák meg. A szerződés tartalmát adó bármely kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradása a szerződés megszegését jelenti. A törvény utaló rendelkezése folytán ilyen esetben a deliktuális kártérítés szabályai az irányadóak.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2013. évi V. tv. 6:137. §; 1997. évi CLIV. tv. 77. §, 244. § (2) bek.; 1952. évi III. tv. 206. § (1) bek.

BDT2022. 4510.

A munkaerő-kölcsönzési szerződés innominát atipikus szerződés, mely jogszerűen szabályozhatja a kölcsönvevő indokolás nélküli felmondása esetén a feleket megillető jogokat és terhelő kötelezettségeket. A kölcsönvevő felmondása miatti kártérítési igény jogalapjaként ilyen esetben a törvény diszpozitív rendelkezése nem alkalmazható.

Alkalmazott jogszabályhely: 2013. évi V. tv. 6:278. § (2) bek.

KÖZLEMÉNYEK, HÍREK, ESEMÉNYEK

A Pan European Organisation of Personal Injury Lawyers (PEOPIL) 2022. szeptember 16-án és 17-én tartja az éves konferenciáját Koppenhágában. (A konferencia helyszíne időközben megváltozott.) Továbbá a POEPIL közép- és kelet-európai ügyvédeknek szóló konferenciát szervez 2022. október 21-én és 22-én Bukarestben. Bővebb információ és jelentkezés a www.peopil.com weblapon.

Az Institute for European Traffic Law 2022. október 13-án és 14-én rendezi meg a XXIII. Európai Közlekedési Jogi Napok elnevezésű konferenciát Berlinben. Bővebb információ és jelentkezés a www.ietl.net honlapon.

Az AIDA EUROPE 2022. október 6-án és 7-én tartja 9. konferenciáját Zürichben, "Getting Fit for an Unsettled Future" címmel. Program és regisztráció a <https://aidainsurance.org/> honlapon.

Szakirodalmi ajánló

Ambrus István – Csöndes Mónika: A polgári jogi igény érvényesítése és elbírálása – büntetőjogi és polgári jogi megfontolások. Állam- és Jogtudomány, 2022/1. sz. 3-23. o.

Tóth András: A Versenytanács kartelljog-fejlesztő gyakorlata. Magyar Jog, 2022/5. sz. 305-312. o.

Madai Sándor: A szankcióalkalmazás nehéz útján: közlekedési szabályszegések a büntetőjog, a közigazgatási jog és a szabálysértési jog határán. Magyar Jog, 2022/5. sz. 279-285. o.

Lénárdné Maletics Borbála – Nochta Tibor: Az állatok magánjogi státusz helyzetéről. Magyar Jog, 2022/5. sz. 313-316. o.

Agócs Petra Márta: Az önvezető járművek által felvetett problémákra adható lehetséges válaszok a magyar büntetőjog alapján. Magyar Jog, 2022/6. sz. 361-366. o.

Móczár Dóra: Mesterséges intelligencia és a büntetőjogi felelősségi kérdések, különös tekintettel az önvezető autókra. Magyar Jog, 2022/6. sz. 367-379. o.

Csőndes Mónika: Az okozati összefüggés megállapításának és a gyógyulási/túlélési esély elvesztésének a gyakorlata az angol common law-ban I. Magyar Jog, 2022/4. sz. 193-204. o.

Csőndes Mónika: Az okozati összefüggés megállapításának és a gyógyulási/túlélési esély elvesztésének a gyakorlata az angol common law-ban II. Magyar Jog, 2022/5. sz. 287-297. o.

Boronkay Miklós: Tapadókár – következménykár. Polgári Jog, 2022/3-4. sz. (Wolters Kluwer Jogtár)

Ferge Zsigmond: Felelős-e az utazásszervező az utassal szembeni erőszakért. Az Európai Bíróság X és a Kuoni Travel Ltd. ügyében hozott ítélete kapcsán. Polgári Jog, 2022/5-6. sz. (Wolters Kluwer Jogtár)

Nagyné Sándor Ildikó – Kovács Bálint Gábor: A bizonyítékok feltárása; versenyjogi és polgári eljárási jogi dilemmák. Európai Jog, 2022/2. sz. 14-22. o.

Csongor István Nagy: EU choice-of-law rules before Hungarian courts: contractual and non-contractual obligations. Iustum Aequum Salutare, 2022/2. sz. 101-119. o.

Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége „más okból”. Gazdaság és Jog, 2022/3-4. sz. 52-54. o.

Kovács Ildikó: „Wrongful trading” a magyar bírói gyakorlatban a 2017. július 1. előtt hatályos jogszabályi rendelkezések tükrében. Fizetéseképtelenségi Jog, 2022/2. sz. (Wolters Kluwer Jogtár)

Certicky Mária: A felelősségbiztosítási szerződés, különös tekintettel a szerződésszegéssel okozott kár és a sérelemdíj biztosíthatóságára. Doktori értekezés. Kézirat. Miskolc, 2022. Letölthető: https://jogikar.uni-miskolc.hu/files/17600/certickym_ert.pdf

Fazekas Éva Dóra: A gépjárműbalesetek károsultjai által elszenvedett nem vagyoni sérelmek kompenzálása és a rehabilitáció összehasonlító jogi elemzése. Doktori értekezés. Kézirat. Debrecen, 2022. Letölthető: <https://dea.lib.unideb.hu/dea/handle/2437/333995>

IMPRESSZUM

A Kártérítési és Biztosítási Jog az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület negyedévenként megjelenő elektronikus folyóirata.

ISSN 2676-9662

NMHH nyilvántartásba vételi okirat száma: CE/19799-4/2020

Szerkesztőség:

Dr. Bárdos Péter ügyvédi iroda
H-1024 Budapest, Margit körút 43-45. IV/9.
Tel.: (00-36)-1-212-8731
Fax: (00-36)-1-212-8733
szerkesztoseg@kbj.hu
<https://kbj.hu/>

Szerkesztőbizottság:

Dr. Bárdos Péter ügyvéd, az ELTE ÁJK tiszteletbeli tanára - főszerkesztő
Dr. Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd - főszerkesztő-helyettes
Dr. Boronkay Miklós ügyvéd, választottbíró
Dr. Csöndes Mónika PhD egyetemi adjunktus (BCE GTK) - szerkesztő
Dr. Molnár István ügyvéd - szerkesztő
Dr. Pataky Tibor PhD ügyvéd, biztosítási szakjogász
Dr. Takáts Péter CSc. c. egyetemi tanár
Dr. Tókey Balázs PhD egyetemi docens (ELTE ÁJK)

Tudományos tanácsadó: Prof. Dr. Fuglinszky Ádám LL.M. (Heidelberg) PhD (Hamburg),
egyetemi tanár, választottbíró

Olvasószerkesztő: Kiss László Tibor

Webszerkesztő: Csurgóné Somodi Ildikó

Felelős kiadó: Dr. Csurgó Ottó

Kiadó és a weboldal tulajdonosa:

AIDA Magyar Nemzeti Szekció Biztosítási Jogi Egyesület (AIDA Biztosítási Jogi Egyesület)

Székhelye: 1024 Budapest, Rómer Flóris u. 8.

Weboldal: <https://www.aidahungary.org>

E-mail cím: aidahungary@aidahungary.org